

VALSTS KASE

Publiskais gada
pārskats

2009

<i>Pārskatā lietotie saīsinājumi</i>	4
Valsts kases pārvaldnieka ziņojums	5
Valsts kases darbības stratēģija	8
Valsts kases juridiskais statuss un struktūra	11
1. Valsts budžeta izpilde	15
1.1. Valsts budžeta izpildes funkcijas raksturojums	16
1.2. 2009.gada valsts budžeta izpildes tendences	17
1.3. 2009.gada valsts budžeta izpildes organizēšana	17
1.4. Grāmatvedības uzskaitē un pārskati	20
1.5. Elektronisko pakalpojumu attīstība	24
1.6. Valsts kases norēķinu centru reorganizācija	30
2. Valsts parāda vadība	33
2.1. Valsts parāda vadības funkcijas raksturojums	34
2.2. Valsts parāda vadības stratēģija	36
2.3. Valsts parāda vadības pārskats un ceturkšņa bilieteni	37
2.4. Valsts parāda izmaiņas 2009.gadā	38
2.5. Valsts iekšējais parāds	39
2.6. Valsts ārējais parāds	40
2.7. Valsts aizņēmumu vadība	41
2.8. Valsts parāda portfeļa vadība	46
2.9. Valsts sniegtie galvojumi	48
2.10. Publiskās un privātās partnerības veicināšana	51
3. Naudas līdzekļu un valsts budžeta aizdevumu vadība	52
3.1. Naudas līdzekļu vadība	53
3.2. Valsts aizdevumu izsniegšana un apkalpošana	53
3.3. Likviditātes vadība	56

4. ES politiku instrumentu maksājumu un sertifikācijas iestādes funkciju realizācija	59
4.1. Maksājumu iestādes funkcija 2004.-2006.gada plānošanas periodā.....	60
4.2. Sertifikācijas iestādes un maksājumu iestādes funkcija 2007.-2013.gada plānošanas periodā.....	65
5. Iestādes pārvaldība	68
5.1. Valsts kases finansējums un tā izlietojums	69
5.2. Personāls un personāla vadība.....	81
5.3. Kvalitātes un risku vadība	85
5.4. Iekšējās kontroles sistēma	86
Komunikācija ar sabiedrību.....	87
Valsts kases 2010.gada attīstības prioritātes	88
Valsts budžeta izpildē	88
Valsts parāda vadībā	90
Naudas līdzekļu un valsts budžeta aizdevumu vadībā.....	91
ES politiku instrumentu maksājumu un sertifikācijas iestādes funkciju realizācijā.....	92
Valsts kases kā valsts pārvaldes iestādes pārvaldībā	92

Pārskatā lietotie saīsinājumi

AS	Akciju sabiedrība
CDS	(<i>Credit Default Swap</i>) Finanšu instruments, kas nodrošina iespēju apdrošināties pret konkrētas institūcijas maksātnespēju. Kredītsaistību neizpildes mijmaiņas līgumi
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
EIB	Eiropas Investīciju banka
eKase	Valsts budžeta elektronisko norēķinu sistēma
EPAB	Eiropas Padomes Attīstības banka
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ERAB	Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka
ES	Eiropas Savienība
ESF	Eiropas Sociālais fonds
EUROSTAT	Eiropas Savienības Statistikas birojs
IKP	Iekšzemes kopprodukts
PPP	Publiskā-privātā partnerība
SVF	Starptautiskais Valūtas fonds
ZIB	Ziemeļu Investīciju banka

© Pārpublicēšanas un citēšanas gadījumā obligāta atsauce uz Valsts kasi kā datu avotu.

Publikācijā iekļautie dati turpmākajās publikācijās var tikt precizēti. Valsts kase neatbild par zaudējumiem, kas radušies publikācijas lietošanas rezultātā. Šo dokumentu nedrīkst pavairot, izplatīt komerciālos nolūkos vai kā citādi publicēt bez Valsts kases piekrišanas.

Valsts kases pārvaldnieka ziņojums

2009. gadu Valsts kase, tāpat kā Latvijas valsts, ir aizvadījusi globālās un vietējās finanšu krīzes, ekonomikas lejupslīdes, valsts pārvaldes strukturālo reformu, administratīvi teritoriālās reformas un to ietekmējošo faktoru zīmē. Šis satricinājumu un izaicinājumu pilnais laiks ieviesis arī būtiskas korekcijas un jauninājumus Valsts kases stratēģiskajā virzībā, valstiskajā atbildībā, attiecībās ar katru valsts iedzīvotāju, Valsts kases klientiem, sadarbības partneriem, ārvalstu investoriem, plašsaziņas līdzekļiem, kā arī katra Valsts kases darbinieka ikdienā – šis gads iznesis Valsts kasi notikumu epicentrā.

Valsts kases uzdevums ir efektīvi un droši vadīt un uzraudzīt valsts finanšu vadības procesus, nodrošinot valsts budžeta izpildi, valsts parāda, naudas līdzekļu un valsts budžeta aizdevumu vadību, kā arī ES politiku instrumentu maksājumu un sertifikācijas iestādes funkciju realizāciju. Līdz ar to Valsts kase ir nozīmīgs Latvijas finanšu tirgus dalībnieks un, nodrošinot valsts budžeta finanšu pārvaldību, uzņemas valstij būtisku risku vadību. Valsts kases atbilstību šim nozīmīgajam statusam apliecinājām, 2009.gadā sekmīgi pārsertificējot Valsts kases kvalitātes vadības sistēmu atbilstoši jaunā – ISO 9001:2008 – standarta prasībām.

Līdzās valdības uzdevumu sekmīgai izpildei valsts finanšu sistēmas stabilizēšanā turpinājām nodrošināt Valsts kases sniegto pakalpojumu pieejamību augstā, attīstības tendencēm atbilstošā informācijas tehnoloģiju līmenī, izmantojot to sniegtās resursu optimizācijas iespējas. 2009. gadā veicām vienreizējas investīcijas informācijas sistēmu

pilnveidošanā, lai tādējādi nodrošinātu valsts finanšu līdzekļu nozīmīgu ietaupījumu turpmākajos gados. Jūnijā pārgājām uz paplašināto Vienotās valsts budžeta plānošanas un izpildes informācijas sistēmu, kas nodrošina pilnu valsts budžeta vadības ciklu – no budžeta plānošanas līdz tā izpildei un izpildes uzraudzībai. 2009.gada nogalē nodevām ekspluatācijā jauno Valsts budžeta elektronisko norēķinu sistēmas *eKase* versiju, kas pilda arī Valsts kases e-pakalpojumu vienotā piekļuves punkta funkcijas un nodrošina iekšzemes un ārvalstu maksājumu (Latvijas nacionālajā valūtā un ārvalstu valūtās) izpildi, informāciju par kontiem, kā arī budžeta izpildes pārskatu un cita veida informācijas apmaiņu starp klientu un Valsts kasi.

Valsts parāda vadības jomā lielākais izaicinājums bija nodrošināt nepieciešamos finanšu resursus ārkārtīgi sarežģītos finanšu tirgus apstākļos, ko mums arī izdevās panākt. Piesaistot finanšu resursus valsts budžeta deficīta finansēšanai un valsts parāda pārfinansēšanai, valsts budžeta izpildes cikla un saistību izpildei nepieciešamās likvīdo naudas līdzekļu rezerves nodrošināšanai, kā arī finanšu sektora stabilizācijai saskaņā ar valdības lēmumiem, ievērojamā apjomā veicām aizņēmumus iekšējā tirgū, kā arī sekmīgi apgūta starptautiskā finanšu aizņēmuma programma. 2009.gada nogalē – pakāpeniski atjaunojoties latu tirgus likviditātei, veiksmīgi uzsākām garāka termiņa valsts parādzīmju emisiju, panākot arī būtisku vērtspapīru ienesīguma procentu likmju kritumu. Valsts ekonomikas atveseļošanai un konkurētspējas atjaunošanai svarīga bija valsts galvojuma izsniegšanas procesa organizēšana AS “Liepājas metalurģis”, kas ir stratēģiski svarīgs vienīgais melnās metalurģijas uzņēmums Baltijā, bet finanšu krīzes dēļ bez valsts galvojuma nespēja piesaistīt aizņēmumu ražotnes modernizācijai.

Sakarā ar pilnīgu pāreju uz valsts budžeta elektronisko norēķinu veikšanu tikai Valsts budžeta elektronisko norēķinu sistēmā *eKase*, kā arī Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumu un uzsākot pašvaldību budžeta izpildes pārskatu centralizētu pieņemšanu un apkopošanu, 2009.gadā reorganizējām Valsts kases struktūru, būtiski optimizējot valsts budžeta izpildes procesā un atbalsta funkciju izpildē iesaistītā personāla skaitu.

Valsts kasei uzsākot darbu 2010.gadā, mēs ar pamatotām cerībām raugāmies uz valsts ekonomikas pirmajām stabilizācijas iezīmēm, makroekonomisko rādītāju uzlabošanos un strukturālajām pārmaiņām tautsaimniecībā. Valsts budžeta izpildē, liekot akcentu uz Valsts kases piedāvāto un attīstīto informācijas tehnoloģiju sniegtajām resursu optimizācijas iespējām, plānojam attīstīt virkni jaunu elektronisko pakalpojumu un tiešsaistes informācijas apmaiņu, kā arī izvērtēsīm šo pakalpojumu sniegšanas iespējas specifiskai klientu grupai – pašvaldībām un to iestādēm. Esam arī izvirzījuši mērķi – nodrošināt budžeta finanšu vadības procesā pastāvošo risku identifikāciju, analīzi un pieņemt lēmumu par to ierobežošanu vai novēršanu. Valsts parāda un naudas līdzekļu vadībā pilnveidosim parāda vadības metodes, valsts galvojumu plānošanas procesu, organizēsīm Resursu piesaistīšanas pasākumu plāna izpildi, īstenosīm mērķtiecīgu investoru attiecību vadību, kā arī organizēsīm Latvijas pārstāvju aktīvu iesaistīšanos Latvijas valsts kredītreitinga noteikšanā.

Esmu gandarīts par Valsts kases darbinieku 2009.gadā paveikto, par vienotu, profesionālu, mērķtiecīgu un apzinīgu komandas darbu, bez kura nebūtu iespējama mūsu izvirzīto stratēģisko mērķu sasniegšana un ikdienas uzdevumu kvalitatīva izpilde.

Pārvaldnieks
Kaspars Āboliņš

Rīgā 2010.gada martā

Valsts kases darbības stratēģija

Valsts kases darbības stratēģija ir vidēja termiņa plānošanas un vadības dokuments, kurš balstīts uz Valsts kases nolikumā noteiktajām funkcijām un uzdevumiem, kā arī to izpildei plānoto finansējumu.

Stratēģija nosaka Valsts kases darbības virzienus, to stratēģiskos mērķus, uzdevumus, rezultātus un rezultatīvos rādītājus, kā arī darbības virzieniem atbilstošās budžeta programmas un apakšprogrammas un to finansiālo rādītāju kopsavilkumu. Stratēģijas uzdevums ir veicināt visu Valsts kases darbinieku iesaistīšanu izvirzīto mērķu sasniegšanā.

Strauji mainīgie ārējie apstākļi (situācija vietējā un starptautiskajā finanšu tirgū, valsts pārvaldē, pieejamais finansējums u.c.) ir būtiski ietekmējuši arī Valsts kases darbību un līdz ar to – arī Valsts kases darbības stratēģisko un attīstības vīziju un virzību, kuru definēšanai vidējam termiņam 2009.gada nogalē **Valsts kase precizēja savu darbības stratēģiju**, izstrādājot un apspriežot tās projektu.

Būtiskākās izmaiņas, ko nosaka precizētā stratēģija, ir:

- 1) valsts budžeta izpildē – pastiprināta valsts fiskālās disciplīnas uzraudzība, nepieļaujot valsts budžeta līdzekļu neefektīvu un nesaimniecisku izlietošanu, vienlaicīgi saglabājot no ātruma un ērtuma viedokļa uz klientu vērstus sniegtos pakalpojumus;
- 2) valsts parāda vadībā – nodrošināt finansiāli izdevīgu un taktiski pareizu Latvijas atgriešanos starptautiskajos finanšu kapitāla tirgos.

Valsts kases **virsmērķis** – būt dinamiskai un mūsdienīgai, uz sniegto pakalpojumu kvalitātes pilnveidošanu orientētai iestādei, kas saskaņā ar labāko finanšu vadības praksi efektīvi un droši vada un uzrauga valsts finanšu vadības procesus atbilstoši valsts un tās iedzīvotāju interesēm.

Stratēģijā noteikti šādi Valsts kases **darbības virzieni**, par kuru izpildi 2009.gadā informējam šajā pārskatā:

- 1) **valsts budžeta izpilde**, kas orientēta uz efektīvu un saimniecisku budžeta izpildes procesa nodrošināšanu un Valsts kases sniegto pakalpojumu kvalitātes pilnveidošanu atbilstoši labākajai finanšu vadības praksei;
- 2) **valsts parāda vadība**, nodrošinot nepieciešamos finanšu resursus, tai skaitā publiskajos kapitāla tirgos, ar iespējami zemākām izmaksām, ierobežojot finanšu riskus, kā arī iespējami veicinot valsts finanšu interešu nodrošināšanu valsts galvojumu sniegšanas procesā, ņemot vērā valsts makroekonomiskās stabilitātes faktoros un kapitāla tirgus un finanšu sistēmas attīstību, kas vērsta uz eiro valūtas ieviešanu vidējā termiņā;
- 3) **naudas līdzekļu un valsts budžeta aizdevumu vadība**, nodrošinot efektīvu un drošu naudas līdzekļu vadību, ierobežojot un uzraugot finanšu riskus, savlaicīgi un pilnā apjomā nodrošinot nepieciešamo likviditāti valsts finansiālo saistību izpildei, kā arī veicot valsts budžeta aizdevumu efektīvu izsniegšanu un apkalpošanu, ņemot vērā valsts makroekonomiskās stabilitātes un attīstības mērķu sasniegšanas nepieciešamību vidējā termiņā;
- 4) **ES politiku instrumentu maksājumu un sertifikācijas iestādes funkciju realizācija**, organizējot un standartizējot maksājumu iestādes un sertifikācijas iestādes funkciju izpildi tā, lai nodrošinātu piešķirēj institūciju un Latvijas Republikas normatīvajos aktos iekļauto prasību ievērošanu, savlaicīgu līdzekļu saņemšanu no piešķirēj institūcijām un minimizētu pieļaujamo risku neatbilstoši veikto izdevumu iekļaušanai izdevumu deklarācijās un pārskatos.

Valsts kase stratēģisko mērķu sasniegšanā ievēro vienotus **iestādes darbības principus**:

- 1) kvalitātes un risku vadībā;
- 2) personāla vadībā;
- 3) efektīvas iekšējās kontroles sistēmas darbības nodrošināšanā;
- 4) informāciju tehnoloģiju pielietošanā un informācijas drošībā;
- 5) likumības un tiesiskas kārtības nodrošināšanā;
- 6) iestādes administratīvajā pārvaldībā;
- 7) iestādes komunikācijā.

Valsts kases darbības stratēģijas **galvenās prioritātes** ir:

- 1) cilvēkresursu kapitāla efektīva vadība, veicinot visu līmeņu darbinieku attīstību un iesaistīšanu Valsts kases mērķu sasniegšanā;
- 2) Valsts kases sniegto pakalpojumu pieejamības augstā, attīstības tendencēm atbilstošā informācijas tehnoloģiju līmenī nodrošināšana, izmantojot to sniegtās resursu optimizācijas iespējas;
- 3) valsts finanšu vadības procesu efektīva, ekonomiska, operatīva un droša vadība un uzraudzība atbilstoši valsts un tās iedzīvotāju interesēm.

Valsts kases juridiskais statuss un struktūra

Valsts kase ir Finanšu ministrijas pakļautībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kuras darbības mērķis ir efektīva valsts pārvaldes funkciju īstenošana valsts finanšu vadības jomā.

Valsts kases darbu vada **pārvaldnieks**. Pārvaldnieku ieceļ un atbrīvo no amata finanšu ministrs.

Valsts kasei ir šādas **funkcijas**:

- 1) valsts budžeta izpildes un finanšu uzskaites organizēšana;
- 2) asignējumu piešķiršana un maksājumu veikšana no valsts budžeta ieņēmumiem;
- 3) valsts parāda vadība;
- 4) normatīvajos aktos noteikto ES politiku instrumentu, Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta maksājumu iestādes un sertifikācijas iestādes funkcijas un nacionālās atbildīgās amatpersonas uzdotās nacionālā fonda funkcijas;
- 5) citas normatīvajos aktos noteiktās funkcijas.

Valsts kases juridisko statusu, funkcijas, uzdevumus, kompetenci, tiesības un tiesiskuma nodrošināšanas kārtību nosaka saskaņā ar Valsts pārvaldes likumu 2004.gada 3.augustā izdotie Ministru kabineta noteikumi Nr.677 “**Valsts kases nolikums**”.

Valsts kases struktūru, darba organizāciju nosaka saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likumu izdotais **Valsts kases reglaments**. Sakarā ar 2009.gadā notikušajām strukturālajām **izmaiņām Valsts kasē** 2009.gada 16.jūlijā izdots jauns Valsts kases reglaments.

Pamatojoties uz Ministru kabineta 2008.gada 1.jūlija protokola Nr.45 31.§ 16.punktu, 2008.gada 23.septembra protokola Nr.68 43.§ 3.punktu un 2009.gada 30.aprīļa protokola Nr.28 3.§ 10.punktu par pilnīgu pāreju uz valsts budžeta elektronisko norēķinu veikšanu tikai Valsts budžeta elektronisko norēķinu sistēmā *eKase*, kā arī Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumu un uzsākot pašvaldību budžeta izpildes pārskatu centralizētu pieņemšanu un apkopošanu Valsts kases Pārskatu departamentā, kā arī lai nodrošinātu labu pārvaldību un Valsts kases darba optimizāciju, 2009.gadā **veikta Valsts kases reģionālo norēķinu centru un Norēķinu centru koordinācijas departamenta reorganizācija**, izveidojot Klientu apkalpošanas un pakalpojumu attīstības departamentu ar divām daļām – Klientu apkalpošanas daļu un Pakalpojumu attīstības daļu.

Veicot šo reorganizāciju, kā arī saskaņā ar valdības 2008.gadā pieņemtajiem lēmumiem par valsts pārvaldē strādājošo skaita samazināšanu, izskatot iespējas optimizēt atbalsta funkciju izpildē iesaistītā personāla skaitu, **kopumā Valsts kasē 2008. un 2009.gadā likvidētas 89 amata vietas jeb 33% amata vietu skaita.**

Vienota lēmuma pieņemšanai 2009.gadā darbu turpina šādas **komitejas**:

Audita komiteja – lai pilnveidotu Valsts kases iekšējās kontroles sistēmas darbību un sekmētu Valsts kases stratēģisko mērķu sasniegšanu, resursu aizsardzību, efektīvu kontroles pasākumu izveidošanu un uzturēšanu. Komiteja izskata iekšējā audita un ārējo auditoru ziņojumos par Valsts kases darbību ietvertos konstatējumus un secinājumus, ziņojumos iekļautos ieteikumus Valsts kasē izveidotās iekšējās kontroles sistēmas darbības pilnveidojumam un auditēto struktūrvienību sniegtos komentārus par audita laikā konstatētajiem faktiem. Komiteja ir tiesīga pieņemt lēmumus par iespējamajiem pasākumiem būtiskāko Valsts kases risku novēršanai vai mazināšanai.

Eiro ieviešanas komiteja – lai izstrādātu priekšlikumus eiro ieviešanas nodrošināšanai Valsts kases kompetences jomās un koordinētu Valsts kases struktūrvienību iesaistīšanos eiro ieviešanas pasākumu realizēšanā.

Informācijas sistēmu izmaiņu vadības komiteja – lai nodrošinātu koordinētu Valsts kases informācijas sistēmu izmaiņu pieprasījumu izskatīšanu un realizāciju.

Kreditkomiteja – lai veicinātu kredītriska vadību, koordinējot Valsts kases struktūrvienību darbību valsts budžeta aizdevumu, valsts vārdā sniegto galvojumu un darījumu partneru limitu uzraudzības jautājumos.

Kvalitātes un risku vadības komiteja – lai veicinātu nepārtrauktu Valsts kases darbības pilnveidošanu un pakalpojumu atbilstību klientu interesēm, nodrošinot efektīvu kvalitātes, risku un informācijas drošības vadību.

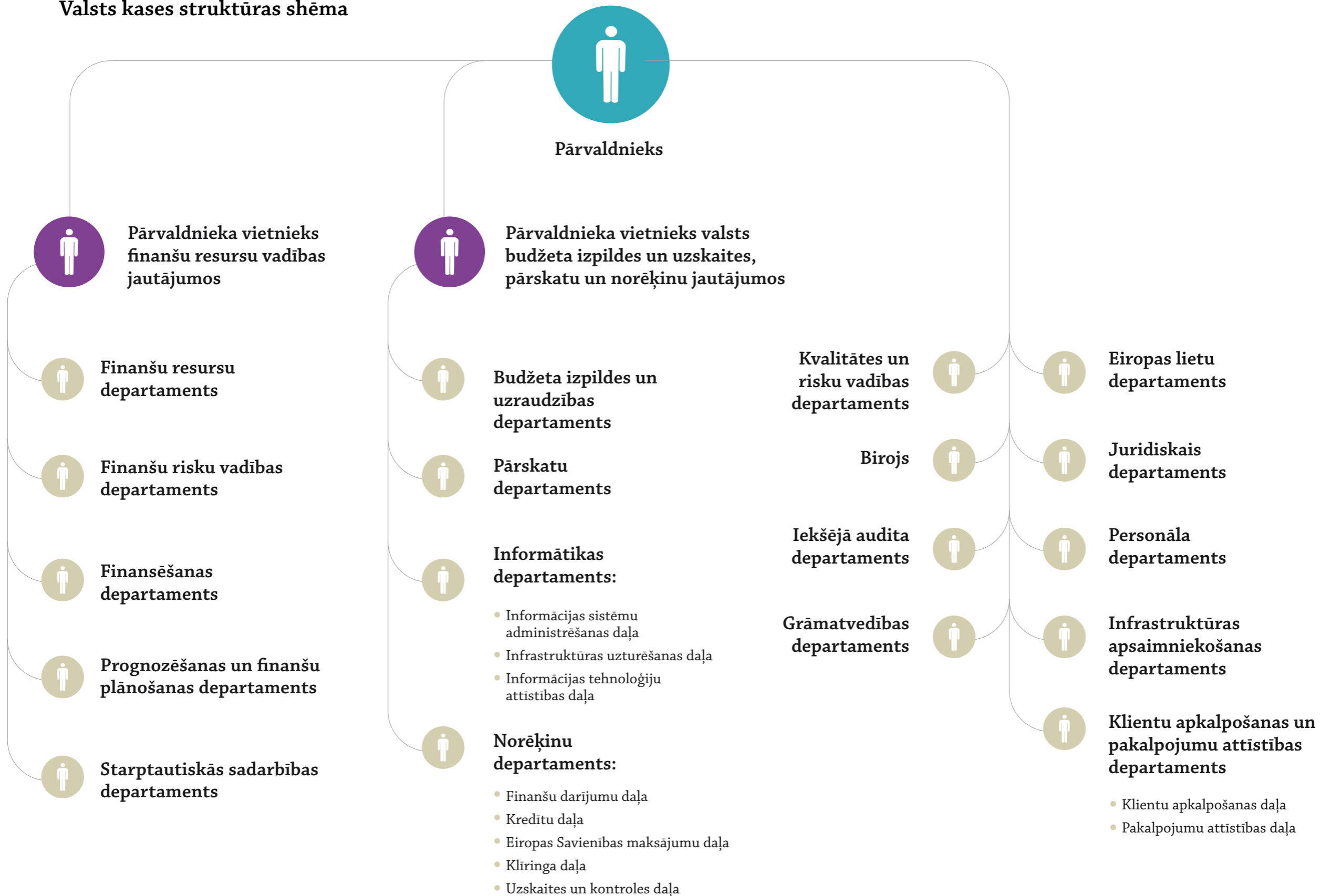
Resursu likviditātes komiteja – lai sekmētu kvalitatīvu naudas līdzekļu vadību saskaņā ar Valsts kases naudas līdzekļu vadības stratēģijā noteiktajiem uzdevumiem likviditātes vadības nodrošināšanai.

Vadības komiteja – lai nodrošinātu efektīvu Valsts kases budžeta un personāla resursu vadību, Stratēģijā noteikto mērķu, kā arī prioritāro pasākumu un jauno politikas iniciatīvu realizēšanu.

Valsts budžeta grāmatvedības uzskaites komiteja – lai organizētu Valsts kases pārvaldīto finanšu grāmatvedības uzskaites politikas izpildes aktualizēšanu un nodrošinātu grāmatvedības politikas izmaiņu vadību. Komitejas uzdevums ir definēt grāmatvedības uzskaites politiku un tās atbilstību grāmatvedības standartiem, noteikt grāmatvedības uzskaites politikas mērķus, pilnveidot un aktualizēt grāmatvedības uzskaites politiku un veicināt tajā noteikto prasību ievērošanu.

Valsts parāda vadības komiteja – lai veicinātu sekmīgu valsts parāda vadību un sagatavotu priekšlikumus Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijas pilnveidošanai un īstenošanai.

Valsts kases struktūras shēma

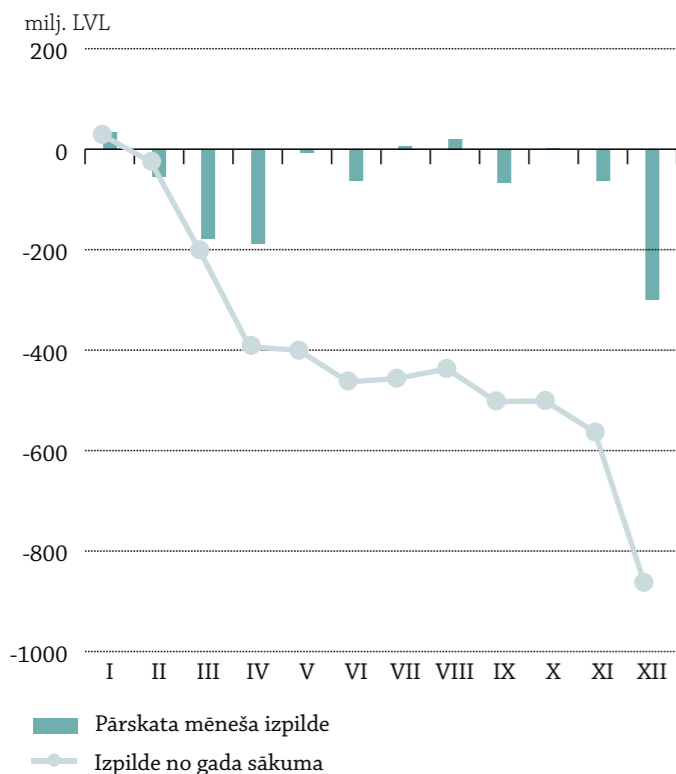
Valsts budžeta izpilde

1.1. Valsts budžeta izpildes funkcijas raksturojums

Valsts kasei kā Finanšu ministrijas pakļautībā esošai tiešās pārvaldes iestādei saskaņā ar Likumu par budžetu un finanšu vadību ir deleģēts **organizēt valsts budžeta izpildi un finanšu uzskaiti, nodrošināt asignējumu piešķiršanu un budžeta iestāžu maksājumu veikšanu gadskārtējā valsts budžeta apropriācijas ietvaros.**

Realizējot valsts budžeta izpildi, Valsts kase uztur **Valsts budžeta plānošanas un izpildes sistēmu**, kurā budžeta izpildītājiem atver budžeta kontus, piešķir asignējumus saskaņā ar finansēšanas plāniem, nodrošina budžeta iestāžu maksājumu apstrādi un izpildi, pieņemot tos izpildei gan maksājumu dokumentu formā, gan elektroniski tiešsaistes režīmā *eKasē*, uzskaita budžeta finansēto institūciju budžeta izpildes darījumus, uzraugot to atbilstību gadskārtējā valsts budžeta apropriācijai, un uzskaita valsts budžeta ieņēmumus, kā arī sniedz informāciju Valsts ieņēmumu dienestam par iemaksātajiem nodokļiem un nodevām.

Nodrošinot vienotu valsts finanšu uzskaiti, Valsts kase **izstrādā normatīvos aktus par valsts un pašvaldību budžeta iestāžu grāmatvedības uzskaiti**, nosakot vienotus grāmatvedības uzskaites principus, metodes un vienotu grāmatvedības kontu plānu, kā arī uz Ministru kabineta apstiprinātām finanšu informācijas klasifikācijām balstītu pārskatu sistēmu, kas ļauj iegūt kvalitatīvu informāciju par budžeta izpildi gan pēc naudas plūsmas, gan uzkrāšanas principiem. Valsts un pašvaldību budžeta iestāžu sniegto pārskatu apkopošana tiek nodrošināta vienotā budžeta pārskatu sistēmā, kuru pielieto ne tikai Valsts kase, bet arī Finanšu ministrija, Valsts kontrole, Latvijas Banka, CSP un pārējās valsts pārvaldes iestādes.

1.attēls. Valsts konsolidētā budžeta¹ finansiālā bilance 2009.gadā

Avots: Valsts kase

1.2. 2009.gada valsts budžeta izpildes tendences

Valsts budžeta izpildes rādītājus 2009.gadā būtiski ietekmēja situācija vietējā un starptautiskajā finanšu tirgū un Latvijas ekonomikas lejupslīdes tendences. Pieaugošie fiskālie riski un vienošanās ar starptautiskajiem aizdevējiem noteica nepieciešamību 2009.gadā veikt grozījumus gadskārtējā valsts budžeta likumā divas reizes (2009.gada 28.janvārī un 16.jūnijā), pārskatot valsts budžeta ieņēmumu plānu un veicot fiskālās konsolidācijas pasākumus. **Valsts konsolidētā budžeta ieņēmumi 2009.gadā veidoja 3,9 mljrd. latu, izdevumi – 4,8 mljrd. latu, bet finansiālais deficīts 2009.gadā bija (-856,8) milj. latu.**

1.3. 2009.gada valsts budžeta izpildes organizēšana

2009.gadā valsts budžeta izpildes nodrošināšanai Valsts kase piešķīra **asignējumus 5275 milj. latu apmērā**, tajā skaitā 3671,1 milj. latu pamatbudžetam un 1603,9 milj. latu speciālajam budžetam. Asignējumi piešķirti **533 budžeta iestādēm**, kurām atvērti **2210 budžeta konti**.

¹ Neieskaitot ziedojumus un dāvinājumus

Pamatbudžeta izdevumu kontu skaits 2009.gadā, salīdzinot ar 2008.gadu, ir samazinājies par 182 kontiem jeb 7,6%. Galvenais kontu skaita samazināšanās cēlonis ir valsts pārvaldes strukturālās reformas, kuru dēļ 2009.gadā notika vairākas būtiskas izmaiņas gan budžeta iestāžu skaitā, gan atvērto budžeta izdevumu kontu skaitā, piemēram:

- 1) ar 2009.gada 1.jūniju tika likvidēts Īpašu uzdevumu ministra elektroniskās pārvaldes lietās sekretariāts, savukārt ar 2009.gada 1.jūliju likvidēta Bērnu, ģimenes un sabiedrības integrācijas lietu ministrija;
- 2) turpinājās 2008.gadā iesāktā valsts pārvaldes funkciju izvērtēšana un iestāžu skaita optimizēšana un tādējādi – vairāku valsts pārvaldes iestāžu likvidēšana, reorganizēšana un apvienošana, piemēram, Veselības ministrijas padotībā esošo valsts pārvaldes iestāžu reorganizācija un valsts aģentūru reorganizācija un pievienošana tiešās valsts pārvaldes iestādēm vai pārveide par valsts kapitālsabiedrībām;
- 3) 2009.gadā samazinājās atvērto kontu skaits sakarā ar centralizētas finanšu uzskaites izveidi vairākās valsts pārvaldes iestādēs, piemēram, Valsts meža dienestā un Pārtikas un veterinārajā dienestā.

1.tabula

Valsts budžeta ieņēmumu un izdevumu kontu skaits Valsts kasē 2008. un 2009.gadā

Valsts budžeta ieņēmumu konti			Valsts pamatbudžeta izdevumu konti			Speciālā budžeta konti			Ziedojumu un dāvinājumu konti			Norēķinu konti			Deponēto līdzekļu konti		
2008	2009	%	2008	2009	%	2008	2009	%	2008	2009	%	2008	2009	%	2008	2009	%
279	283	1,4	2392	2210	-7,6	39	43	10,3	262	305	16,4	3419	5787	69,3	303	615	103,0

Avots: Valsts kase

Vairākas budžeta iestādes tika reorganizētas ar 2010.gada 1.janvāri (piemēram, Muzeju valsts pārvalde, Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienests un Katastrofu medicīnas centrs, Labklājības ministrijas pakļautībā esošie valsts sociālās aprūpes centri), tādēļ var prognozēt, ka budžeta iestāžu skaita un atvērto kontu skaita samazināšanās tendence turpināsies arī 2010.gadā.

Norēķinu kontu skaits 2009.gadā ir **pieaudzis** par 2368 kontiem jeb 69,3%. Galvenie kontu skaita pieauguma **cēloņi ir pašvaldību novadu izveide un intensīvi apgūtie struktūrfondu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzekļi** projektiem, kuru realizācijai atvērti jauni norēķinu konti Valsts kasē.

Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, **būtiski palielinājies deponēto līdzekļu kontu skaits** – salīdzinot ar 2008.gadu, kontu skaits ir pieaudzis par 312 kontiem jeb 103%. Kontu skaita pieaugums saistīts ar Ministru kabineta 2008.gada 29.decembra rīkojumu Nr.882 “Par fiskālās disciplīnas un uzraudzības nodrošināšanas pasākumiem”, kurā **noteikti stingrāki budžeta plānošanas un atlikumu izmantošanas nosacījumi.**

Valsts budžeta izpildes realizēšanai 2009.gadā Valsts kase izstrādājusi Ministru kabineta 2009.gada 15.decembra noteikumus Nr.1482 “**Asignējumu piešķiršanas un izpildes kārtība**”, kas reglamentē, kā Valsts kase budžeta izpildītājiem piešķir asignējumus, pamatojoties uz apstiprinātiem finansēšanas plāniem, un nodrošina asignējumu izpildi, kā arī nosaka iepriekšējā gada valsts budžeta līdzekļu atlikumu izmantošanas kārtību, un 2009.gada 22.decembra noteikumus Nr.1637 “**Kontu lietošanas un maksājumu izpildes kārtība Valsts kasē**”, kas reglamentē kārtību, kādā klienti, atver un lieto kontus Valsts kasē, kā arī iesniedz un Valsts kase izpilda maksājumus no klientu atvērtajiem kontiem.

1.4. Grāmatvedības uzskaitē un pārskati

Saskaņā ar Likumā par budžetu un finanšu vadību ietvertu deleģējumu 2009.gadā Valsts kase ir izstrādājusi vairākus Ministru kabineta normatīvos aktus, kā arī sagatavojusi dažāda veida pārskatus un sniegusi informāciju ārējiem lietotājiem. 2008.gada 14.novembra grozījumi Likumā par budžetu un finanšu vadību nosaka, ka **pārskati Valsts kasē ir jāiesniedz arī no valsts budžeta daļēji finansētām atvasinātām publiskām personām.**

Normatīvo aktu sagatavošanai budžeta iestāžu grāmatvedības uzskaites un pārskatu jomā Valsts kase pirms to projektu izstrādes apkopo priekšlikumus no pārskatu sagatavotājiem (ministrijām un pašvaldībām) un informācijas lietotājiem (Valsts kontroles, Latvijas Bankas, CSP) par nepieciešamajiem papildinājumiem un precizējumiem, kā arī aktīvi konsultējas ar praktizējošiem pašvaldību un ministriju grāmatvežiem par noteikumu projektos iekļaujamo normu vienotu izpratni un pielietošanu, tādējādi nodrošinot pašvaldībām un ministrijām savlaicīgu informāciju par gaidāmajām pārmaiņām un informācijas apmaiņu ar Valsts kasi par iespējamajām problēmām šo normu pielietošanā un to novēršanu.

2009.gadā izdarītie **grozījumi normatīvajos aktos nosaka valsts budžeta iestāžu un pašvaldību mēneša, ceturkšņa, gada pārskatu un saimnieciskā gada pārskata sagatavošanas kārtību, kā arī valsts budžeta izpildes pārskata sagatavošanu:**

- 1) Ministru kabineta 2009.gada 10.marta noteikumi Nr.224 “**Kārtība, kādā valsts budžeta iestādes, pašvaldības un no valsts budžeta daļēji finansētas atvasinātas publiskas personas sagatavo un iesniedz ceturkšņa finanšu pārskatus**” sagatavoti, lai noteiktu no valsts budžeta daļēji finansētu atvasinātu publisku personu ceturkšņa

finanšu pārskatu sagatavošanu, kā arī atbilstoši nepieciešamajām izmaiņām esošajā normatīvajā aktā (Ministru kabineta 2005.gada 25.oktobra noteikumi Nr.811 “Noteikumi par valsts budžeta iestāžu un pašvaldību ceturkšņa finanšu pārskatu sagatavošanas kārtību”). Pārskatu struktūra sekmē efektīvāku informācijas apkopošanu un apstrādi atbilstoši valdības statistikas prasībām, kā arī atvieglo lietotājiem pārskatu sagatavošanu, nodrošinot pēc iespējas precīzāku detalizētu datu iesniegšanu. Lai samazinātu papīra veidā iesniedzamās informācijas apjomu un noteiktu vienotu pārskatu iesniegšanas kārtību, noteikumos paredzēta valsts budžeta iestāžu un pašvaldību ceturkšņa pārskatu iesniegšana tikai elektroniski, izmantojot valsts un pašvaldību budžeta pārskatu sistēmu;

- 2) Ministru kabineta 2009.gada 22.septembra noteikumi Nr.1071 “**Noteikumi par mēneša pārskatu apjomu, sagatavošanas un iesniegšanas kārtību**” nosaka mēneša pārskatu veidlapas, pārskatu sagatavošanu un iesniegšanu Valsts kasē pašvaldībām un no valsts budžeta daļēji finansētām atvasinātām publiskām personām, par kurām mēneša pārskatus iesniegs attiecīgā ministrija vai centrālā valsts iestāde, kuras padotībā ir atvasinātā publiskā persona. Valsts kase no valsts budžeta daļēji finansētām atvasinātām publiskām personām saņemtos un apkopotos mēneša pārskatu pielieto Valsts kases oficiālā mēneša pārskata par valsts konsolidētā kopbudžeta izpildi sagatavošanai;
- 3) Ministru kabineta 2009.gada 20.oktobra noteikumi Nr.1193 “**Gada pārskatu sagatavošanas kārtība**” aizstāj Ministru kabineta 2007.gada 13.novembra noteikumus Nr.749 “Noteikumi par valsts budžeta iestāžu un pašvaldību gada pārskatu sagatavošanas kārtību” un sākotnēji sagatavoti kā grozījumi tajos, lai noteiktu pārskatu sagatavošanu un iesniegšanu Valsts kasē par valsts vai pašvaldības budžeta daļēji finansētām atvasinātām publiskām personām, par kurām pārskatus iesniegs attiecīgā ministrija vai pašvaldība, kuras padotībā ir atvasinātā publiskā persona. Lai atvieglotu liela apjoma noteikumu teksta izpratni lietotājiem, noteikumi paredz gada pārskata sagatavošanas un iesniegšanas kārtību visām budžeta iestādēm un pārskatu veidlapas, kurās atbilstoši normatīvajos aktos grāmatvedības un budžeta jomā noteiktajam klasificē darījumus, kā arī ar skaidrojumiem papildināts katras veidlapas apraksts;

- 4) Ministru kabineta 2009.gada 6.janvāra instrukcija Nr.1 **“Kārtība, kādā valsts budžeta iestādes sagatavo budžeta izpildes pārskatu, naudas plūsmas pārskatu un pārskatu par darbības finansiālajiem rezultātiem”** nosaka kārtību, kādā valsts budžeta iestādes sagatavo gada pārskatu par budžeta izpildi, naudas plūsmas pārskatu un pārskatu par darbības finansiālajiem rezultātiem;
- 5) Ministru kabineta 2009.gada 17.novembra instrukcija Nr.17 **“Kārtība, kādā valsts budžeta iestādes sagatavo budžeta izpildes pārskatu, naudas plūsmas pārskatu un pārskatu par darbības finansiālajiem rezultātiem”** sagatavota atbilstoši Ministru kabineta 2009.gada 20.oktobra noteikumu Nr.1193 “Gada pārskatu sagatavošanas kārtība” jaunajai redakcijai. Instrukcijā precizēta pārskata sniegtā informācija par citām nozares ministrijām piešķirto līdzekļu daudzumu budžeta veidam “Citu budžetu līdzekļi”, precizēts ieņēmumu un izdevumu klasifikāciju kodu pielietojums atbilstoši spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem;
- 6) Ministru kabineta 2009.gada 15.decembra noteikumi Nr.1486 **“Kārtība, kādā budžeta iestādes kārtu grāmatvedības uzskaiti”** sagatavoti, aizstājot Ministru kabineta 2005.gada 11.novembra noteikumus Nr.867 “Kārtība, kādā budžeta iestādes kārtu grāmatvedības uzskaiti”. Tajos paredzēti nosacījumi vienotas nozares politikas (kārtības) izstrādei, ko sagatavo par nozari atbildīgā ministrija, cita centrālā valsts iestāde vai pašvaldība un kas ir saistoša visām to padotības iestādēm. Precizēta arī ilgtermiņa ieguldījumu vērtības samazinājuma uzskaitē un novērtēšanas metodes, nomas darījumu klasifikācija, uzkrājumu un uzkrāto saistību atzīšana un novērtēšana, noteikta uzskaitē muzeju krājumiem un valsts vai pašvaldību nekustamajiem īpašumiem, kas nodoti kapitālsabiedrību turējumā, kā arī paskaidrota līgumu noslēgšanas rezultātā radušos iespējamo saistību un iespējamo aktīvu noteikšana, papildināts kontu plāns ar jauniem detalizētai uzskaitē nepieciešamiem kontiem un precizēti esošo kontu pielietojuma apraksti. Paredzēts, ka papildinājumi, precizējumi un izmaiņas normatīvajā aktā, kas nosaka vienotu uzskaites principu un metožu pielietošanu, uzlabos budžeta iestāžu pārskatos sniegtās finanšu informācijas kvalitāti un salīdzināmību.

Valsts kase **sagatavo dienas, mēneša, ceturkšņa un gada pārskatus par valsts budžeta izpildi un pašvaldību budžetiem**. Viens no nozīmīgākajiem pārskatiem ir saimnieciskā gada pārskats. 2009.gadā atbilstoši Likuma par budžetu un finanšu vadību 31.panta prasībām un struktūrai, kas noteikta Ministru kabineta 2008.gada 26.maija noteikumos Nr.362 “Noteikumi par saimnieciskā gada pārskata sagatavošanas kārtību”, sagatavots **“Latvijas Republikas 2008.gada pārskats par valsts budžeta izpildi un pašvaldību budžetiem”** (3 sējumi, 896 lpp.), kas ārējiem lietotājiem pieejams Valsts kases interneta mājas lapā.

Sagatavota un sniegta atbilstoši starptautisko aizdevēju un nozīmīgāko lietotāju (EUROSTAT, Eiropas Centrālā banka, starptautiskas finanšu institūcijas, kā arī Saeima, Valsts kontrole, Finanšu ministrija, Latvijas Banka, CSP) pieprasījumam **papildu informācija par valsts un pašvaldību budžeta izpildi** saimnieciskajā gadā, pārskata ceturksnī un mēnesī un no tiešajiem datu avotiem apkopota **valsts un pašvaldību finanšu statistiskā informācija** par pārskata mēnesi, ceturksni un saimniecisko gadu.

2009.gadā **fiskālās disciplīnas uzraudzības mērķiem** būtiski palielinājās pieprasītās un apstrādājamās informācijas apjoms un biežums atbilstoši Ministru kabineta 2008.gada 29.decembra rīkojuma Nr.882 “Par fiskālās disciplīnas un uzraudzības nodrošināšanas pasākumiem” prasībām, jo ceturkšņa un gada pārskatu informācijas atsevišķi rādītājus apkopo katru mēnesi, pašvaldību ikmēneša informācijas būtiskākie rādītāji tika pieprasīti un apkopoti divas reizes mēnesī, fiskālās disciplīnas uzraudzības komitejai sagatavota un iesniegta iknedēļas informācija par valsts budžeta izpildes gaitu, papildus apkopojot radniecīgo un asociēto kapitālsabiedrību pārskatu informāciju.

Minēto uzdevumu izpildes sagatavošanai un nodrošināšanai Valsts kase 2009.gadā veikusi ļoti apjomīgu un nozīmīgu darbu: īsos termiņos izstrādātas informācijas pieprasījumu veidlapas, metodoloģiskie skaidrojumi to aizpildīšanai, sniegts operatīvs metodoloģiskais atbalsts budžeta iestādēm un pašvaldībām.

Valsts kase regulāri konsultē valsts budžeta iestādes un pašvaldības pārskatu sagatavošanas un grāmatvedības uzskaites jautājumos, kā arī savā interneta mājas lapā publicē informāciju par grāmatvedības uzskaites un pārskatu sagatavošanas metodikas jautājumiem, aktualitātēm un pakalpojumiem iestādēm un pašvaldībām.

1.5. Elektronisko pakalpojumu attīstība

Viena no Stratēģijā izvirzītajām darbības prioritātēm nosaka Valsts kases sniegto pakalpojumu pieejamību augstā, attīstības tendencēm atbilstošā informācijas tehnoloģiju līmenī nodrošināšanu, izmantojot to sniegtās resursu optimizācijas iespējas. 2009. gadā Valsts kase uzturējusi un turpinājusi attīstīt šādus pakalpojumus un informācijas sistēmas:

Vienotās valsts budžeta plānošanas un izpildes informācijas sistēma

2009.gada jūnijā Valsts kase kopīgi ar Finanšu ministriju ieviesusi paplašināto **Vienotās valsts budžeta plānošanas un informācijas sistēmu**, kas nodrošina pilnu valsts budžeta vadības ciklu – no budžeta plānošanas līdz tā izpildei un izpildes uzraudzībai, kā arī iespēju samazināt transakciju apstrādes laiku un palielināt pakalpojumu skaitu. Ieviešot šo sistēmu, novērstas arī citu sistēmu nepilnības, samazinājies izmantojamo informācijas sistēmu skaits, kā arī vienkāršojusies informācijas un sistēmu pārvaldība. Vienotajā valsts finanšu vadības sistēmas **Datu noliktavā** izveidotas atskaites un pieprasījumi atbilstoši valsts budžeta struktūrai, valsts budžetam un sistēmas Budžeta izpildes modulī definētajam.

Informācijas sistēma “Valsts budžeta un pašvaldību budžeta pārskati”

Kopš 2006.gada budžeta iestāžu pārskatu iesniedzēji mēneša, ceturkšņa un gada pārskatus Valsts kasē var iesniegt un akceptēt elektroniski informācijas sistēmā “Valsts budžeta un pašvaldību budžeta pārskati”, kas bāzēta uz jaunākajiem informācijas tehnoloģiju risinājumiem un izmanto interneta vidi tiešsaistes režīmā. Lai attīstītu elektroniskos pakalpojumus un tiešsaistes (*on-line*) informācijas apmaiņu ar Valsts

kases klientiem un nodrošinātu vienotu valsts un pašvaldību budžeta pārskatu sistēmu un statistisko pārskatu sistēmu, 2009.gadā **Valsts un pašvaldību budžeta pārskatu sistēma un statistisko pārskatu sistēma paplašināta līdz budžeta iestāžu līmenim.** Budžeta iestādēm ir iespējams izmantot elektronisko datu apmaiņas faila formātu, kas nodrošina datu apmaiņu starp grāmatvedības programmām un Valsts budžeta un pašvaldību budžeta pārskatu sistēmu. Minētā sistēma nodrošina darbaspēka un līdzekļu racionālu izlietojumu un ekonomiju, sekmē pārskatu iesniedzēju un sistēmas lietotāju vienādu izpratni par budžeta izpildi dažādos līmeņos, procesu standartizācijas iespējām un ieguvumiem, kā arī uzlabo pārskatu informācijas kvalitāti un paplašina to pielietojumu.

Valsts budžeta elektronisko norēķinu sistēma *eKase*

Jau sesto gadu valsts budžeta izpildē Valsts kasē izmanto **valsts budžeta elektronisko norēķinu sistēmu *eKase***, kas paredzēta Valsts kases pakalpojumu sniegšanai internetā. Ar *eKasi* Valsts kase nodrošina attālinātu pakalpojumu pieejamību budžeta finansētām institūcijām un pašvaldībām, vienlaikus garantējot nepieciešamo informācijas drošību un konfidencialitāti. Izmantojot *eKasi*, Valsts kases klienti var:

- 1) veikt maksājumus;
- 2) pārbaudīt maksājumu rīkojumu izpildes rezultātus;
- 3) saņemt finanšu informāciju par kontu stāvokli, valsts budžeta finansēšanas plānu izpildi, kontu apgrozījuma izrakstus un kontu mēneša kopsavilkumus.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2009.gada 30.aprīļa protokola Nr.28 3.§ 10.punktā noteikto un veiktajiem grozījumiem Ministru kabineta 2007.gada 6.novembra instrukcijā Nr.17 “Maksājumu izpildes kārtība Valsts kasē” Valsts kase, sākot ar 2009.gada 1.jūniju, **iekšzemes maksājumus no klientiem Latvijas nacionālajā valūtā pieņem tikai ar Valsts budžeta elektronisko norēķinu sistēmas *eKase* starpniecību.**

2009.gadā sadarbības līgumus par *eKases* sistēmas izmantošanu noslēguši 594 klienti un kopumā *eKases* sistēmas pakalpojumus 2009.gadā izmantoja 2 277 klienti ar 8 093 lietotājiem. Kopējā ar *eKasi* veiktā latu plūsmas maksājumu attiecība pret kopējo latu plūsmu ir 96%. 2009.gadā, salīdzinot ar 2008.gadu, par 21% palielinājies ar *eKases* sistēmu apstrādāto maksājumu skaits, ko veicinājuši grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 6.novembra instrukcijā Nr.17 “Maksājumu izpildes kārtība Valsts kasē” un pakalpojuma lietotāju skaita pieaugums.

Turpinot informācijas tehnoloģiju maksimāli efektīvu izmantošanu klientu apkalpošanā, Valsts kase 2009.gadā izstrādāja ***eKases* jauno versiju**, kas pildīs arī Valsts kases e-pakalpojumu vienotā piekļuves punkta funkcijas: ar vieniem un tiem pašiem autentifikācijas rīkiem varēs piekļūt vairākām Valsts kases informācijas sistēmām (piemēram *eKasei*, Valsts budžeta un pašvaldību budžeta pārskatu sistēmai). Papildus sistēmā iestrādāti vairāki jauni funkcionāli uzlabojumi, piemēram: ieviesta valūtas maksājumu apstrādes funkcionalitāte, kā autentifikācijas līdzeklis ieviests drošs elektroniskais paraksts, vizuāli un funkcionāli pilnveidota finanšu pārskatu sadaļa u.c. Jaunā *eKases* sistēmas versija produktīvajā ekspluatācijā nodota ar 2010.gadu.

Valsts kontiem piesaistītās kredītkartes

No 2007.gada 1.janvāra Valsts kase sadarbībā ar AS “Swedbank” nodrošina valsts budžeta iestādēm iespēju veikt budžeta izdevumus ar **Valsts kases kontiem piesaistītajām kredītkartēm**. Kredītkaršu pakalpojumi paredzēti darbinieku komandējumu, darba braucienu un saimniecisko izdevumu veikšanai. Ieviešot Valsts kases kontiem piesaistītās kredītkartes, valsts budžeta iestāžu darbiniekiem nodrošināta iespēja komandējumu laikā veikt bezskaidras naudas norēķinus, ievērojot Likuma par budžetu un finanšu vadību prasību, kas nosaka, ka valsts budžeta līdzekļu izdevumi veicami no Valsts kasē atvērtajiem kontiem. 2009.gadā līgumu par pakalpojuma izmantošanu ir noslēgušas 20 budžeta iestādes, bet kopumā pakalpojumu izmanto 198 iestādes.

Maksājumu karšu ieviešana, iekasējot valsts budžeta maksājumus un maksu par budžeta iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem

Turpinot valsts pārvaldes sniegto pakalpojumu modernizāciju, Valsts kase ar 2009. gada 5.janvāri sadarbībā ar AS „SEB banka” un AS „Parex banka” uzsāka jauna pakalpojuma sniegšanu valsts budžeta iestādēm (arī iestādēm un organizācijām, kas iekasē budžeta maksājumus): **maksājumu karšu pieņemšanas pakalpojuma sniegšanu, iekasējot valsts budžeta maksājumus un maksu par valsts budžeta iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem.** Noslēgtais līgums starp AS “SEB banka” un Valsts kasi paredz bezmaksas maksājumu karšu termināļu uzstādīšanu, apkalpošanu un darbinieku apmācību darbam ar termināli, kā arī maksājumu karšu pieņemšanas vispārējos principus.

Pakalpojuma būtība ir nodrošināt privātpersonām vienlīdzīgas iespējas visās valsts budžeta iestādēs (arī iestādēs un organizācijās, kas iekasē budžeta maksājumus) kā norēķinu līdzekli par valsts budžeta iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem izmantot *VISA*, *VISA Electron*, *MasterCard*, *Maestro* un *American Express* maksājumu kartes.

Saskaņā ar Ministrukabineta 2008.gada 14.oktobra sēdes protokolā noteikto ministrijām un to padotībā esošajām iestādēm, kas sniedz maksas pakalpojumus privātpersonām vai iekasē no tām valsts budžeta maksājumus (izņemot nodokļus) Latvijas Republikas teritorijā, līdz 2009.gada 31.decembrim sadarbībā ar Valsts kasi bija jāuzsāk minētā banku pakalpojumu izmantošana.

2009.gadā Valsts kase ir saskaņojusi 29 valsts budžeta iestāžu tiesības saņemt maksājumu karšu pieņemšanas pakalpojumu un kopā valsts budžeta iestādēs 2009.gadā ir uzstādīti 354 maksājumu karšu termināļi. 2009.gadā ar maksājumu kartēm valsts budžeta iestādēs ir veikti 81 312 darījumi par kopējo summu 2 377 848 latu.

Norēķinu ar valsts iestādēm veikšanas internetbankā vienkāršošana

Saskaņā ar Ministru kabineta 2008.gada 14.oktobra sēdes protokollēmuma uzdevumu Valsts kase izstrādāja informatīvo ziņojumu “**Par iespējamajiem risinājumiem, vienkāršojot ar internetbankas starpniecību par budžeta iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem veikto maksājumu atzīšanu**”, kurā aprakstītas problēmas valsts budžeta maksājumu (tajā skaitā maksu par budžeta iestāžu sniegtajiem maksas pakalpojumiem) iekasēšanas procesā un piedāvāts risinājums, kā vienkāršot attālināti veikto norēķinu (tajā skaitā ar internetbankas starpniecību) par budžeta iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem veikto maksājumu atzīšanu, t.i., izstrādāt vienotu kārtību, kādā maksājumi veicami un atzīstami par valsts budžetā saņemtiem, un prasības tiešsaistes maksājumu pakalpojumu izmantošanai norēķinos ar valsts budžetu.

Pamatojoties uz Valsts kases informatīvo ziņojumu un Ministru kabineta 2009.gada 25.augusta sēdes protokollēmuma uzdevumu, Valsts kase izstrādāja un Ministru kabinets 2009.gada 10.novembrī izdeva Ministru kabineta rīkojumu Nr.768 “**Par maksājumu, kas veikti ar internetbankas starpniecību, atzīšanas kārtību**”. Noteiktā kārtība atvieglo ar internetbankas starpniecību veikto maksājumu atzīšanu un paredz pienākumu valsts tiešās pārvaldes iestādēm informēt maksātāju par pakalpojumu samaksas veidiem un pēc iespējas veicināt maksājumu karšu norēķinu izmantošanu.

Turpmāk valsts tiešās pārvaldes iestādēm ar kredītiestāžu internetbanku starpniecību veiktā maksājuma izdruka no fiziskām un juridiskām personām jāpieņem ar maksātāja (fiziskas vai juridiskas personas) parakstu, kas kalpo kā maksājumu apliecinošs dokuments. Maksājuma izdrukā jābūt skaidri norādītam maksātāja vārdam, uzvārdam vai nosaukumam un tā jāparaksta maksātājam.

Maksājumu atzīšanas kārtība ir optimālākais veids, kā pārejas posmā līdz attiecīgo normatīvo aktu izstrādei un atbilstošo tehnisko risinājumu ieviešanai **panākt vienotu regulējumu ar internetbankas starpniecību veikto maksājumu atzīšanai**. Tādējādi tiešās pārvaldes iestādēs būtu vienotas prasības maksājumu apliecinošo dokumentu iesniegšanai un pakalpojumu vai nodrošinājuma saņemšanai

Maksājumu datu apmaiņa, izmantojot tiešsaistes datu apmaiņas sistēmu

Valsts kase, pilnveidojot un attīstot klientu apkalpošanas kvalitāti, 2008.gadā izstrādāja drošu **tiešsaistes datu apmaiņas sistēmu**, kas padara efektīvāku valsts pārvaldes funkciju īstenošanu valsts finanšu vadības jomā, **nodrošinot operatīvu maksājumu datu informācijas apmaiņu starp Valsts kasi un klientu**. Tiešsaistes datu apmaiņas sistēmas darbības principi ir balstīti uz savstarpēji saistītām datu bāzēm un nodrošina automātisku saņemto maksājumu datu pieprasīšanu un nodošanu klientam XML formātā ik pēc noteikta laika intervāla. Lai atvieglotu iestāžu sistēmas saskarnes izstrādi un samazinātu izstrādes izmaksas, datu apmaiņas formātam ir izmantots Latvijas Komerčbanku asociācijas Finansiālu datu apmaiņas vienotais standarts *FIDAVista 1.01*, kurš ir papildināts ar budžeta izpildes uzskaitē nepieciešamajiem papildu laukiem.

Izmantojot šo sistēmu, nodrošināta operatīvāka informācijas apmaiņa, samazinot informācijas apmaiņā iesaistītos cilvēkresursus un nodrošinot iespēju datu tālākai automātiskai apstrādei, kas būtiski samazina varbūtējos riskus informācijas apstrādes procesā.

Valsts kase minēto pakalpojumu kā efektīvu risinājumu piedāvā iestādēm, kurām nepieciešams operatīvi saņemt maksājumu datu informāciju, lai veiktu kontroles un uzskaites funkcijas par Valsts kases kontos saņemtajiem maksājumiem.

2009.gadā līgumus par tiešsaistes datu apmaiņas sistēmas izmantošanu noslēgušas piecas iestādes un kopumā pakalpojumu izmanto sešas iestādes.

Dalība Latvijas Bankas Elektroniskajā klīringa sistēmā eiro norēķinos

Ar 2008.gadu Valsts kase **eiro maksājumu saņemšanai** uzsāka izmantot Latvijas Bankas Elektronisko klīringa sistēmu neliela apjoma eiro maksājumiem, kas dod iespēju, atsakoties no ārvalstu korespondentbanku pakalpojumiem eiro maksājumu veikšanai, samazināt maksājuma izpildes laiku un ar to saistītās izmaksas.

Pēc sekmīgas iekšējās informācijas sistēmas pielāgošanas maksājumu apstrādei **no 2009.gada 8.jūnija Valsts kase**, izmantojot Latvijas Bankas Elektronisko kliringa sistēmu neliela apjoma eiro maksājumiem, **izpilda iesniegtos klientu neliela apjoma maksājumus eiro valūtā uz Latvijas bankām vienas darba dienas laikā.**

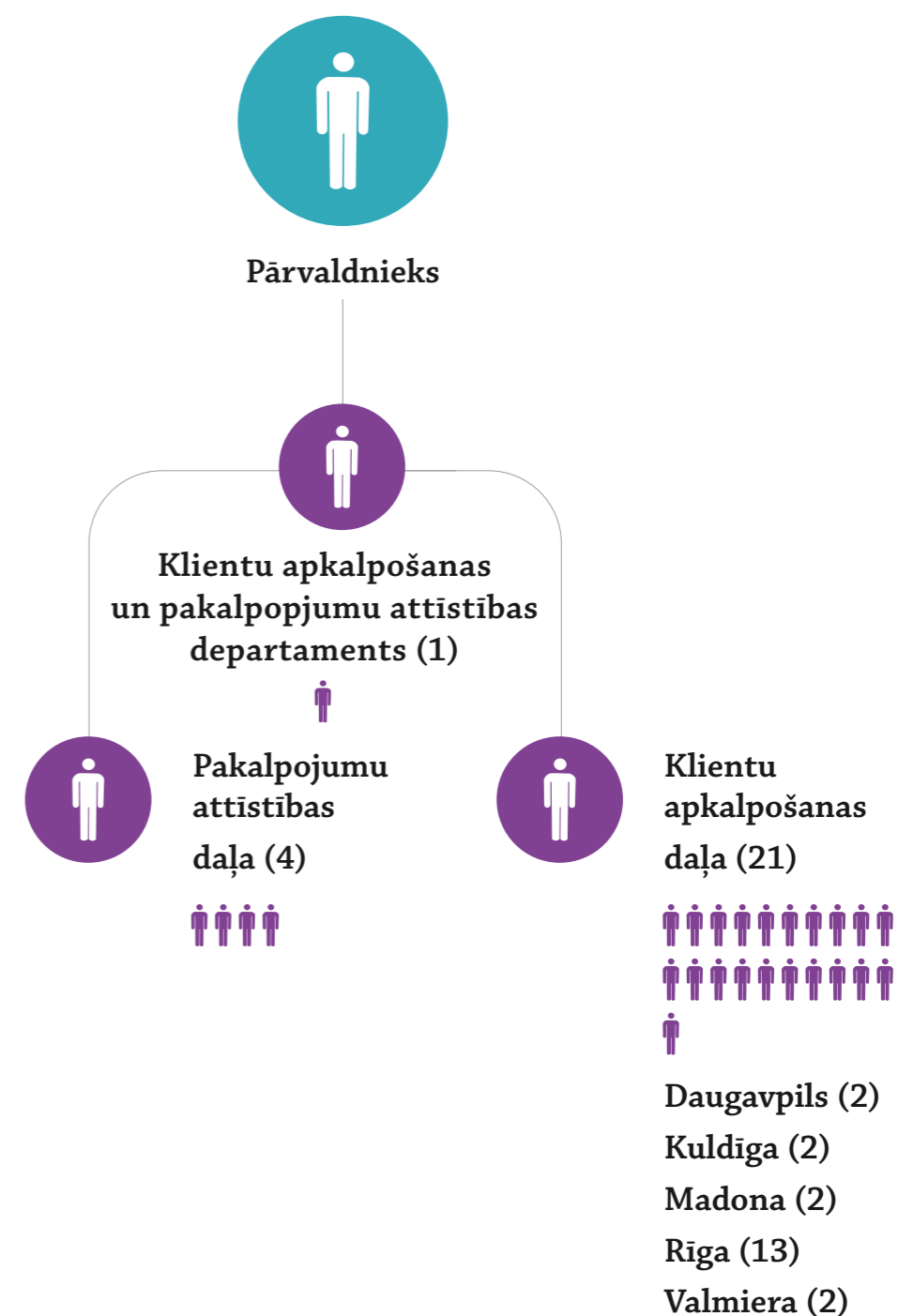
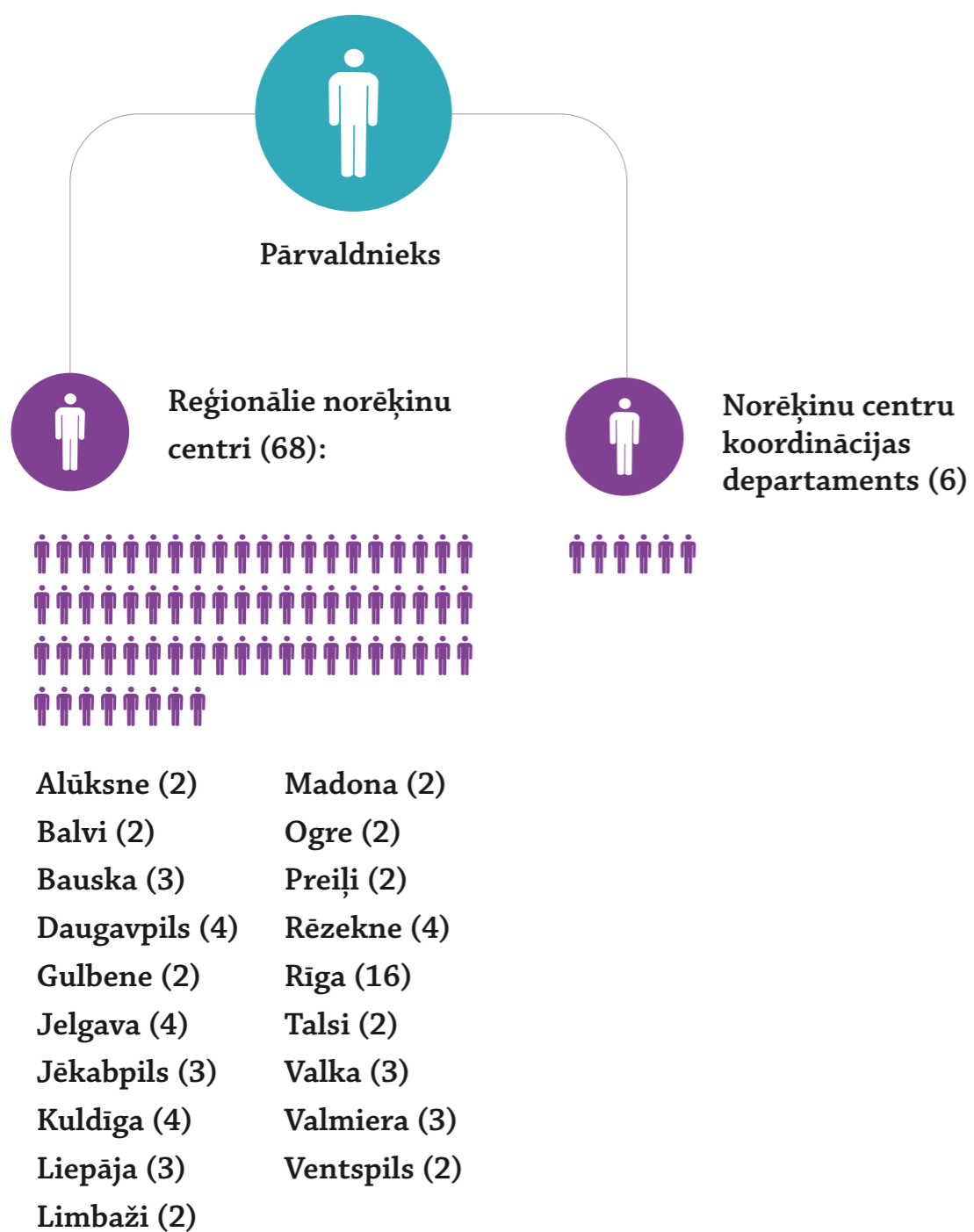
1.6. Valsts kases norēķinu centru reorganizācija

Ņemot vērā, ka ar 2009.gada 1.jūniju valstī tika veikta administratīvi teritoriālā reforma, kā arī, to, ka Valsts kases reģionālo norēķinu centru galvenie klienti ir pašvaldības un to iestādes, jau 2007.gadā Valsts kase uzsāka pirmsizpēti, kā šis process ietekmēs Valsts kases reģionālo norēķinu centru turpmāko darbību un sniegtos pakalpojumus. Valsts kases izveidotā darba grupa izvērtēja norēķinu centru funkcijas, ar norēķinu centru personāla attīstības iespējām saistītos jautājumus, informācijas drošības prasību ievērošanu, pienākumu sadali starp darbiniekiem, norēķinu centru lomu Valsts kases funkciju realizācijas ietvaros, kā arī klientu apkalpošanas procesa atbilstību Valsts kases kvalitātes vadības sistēmas dokumentos noteiktajai kārtībai.

2008.gadā Valsts kase veica norēķinu centru darbības skaitlisko rādītāju analīzi, salīdzinot tos ar attiecīgajiem 2007.gada rādītājiem. Ņemot vērā analīzes rezultātus un izvērtējot pakalpojumu attīstības iespējas atbilstoši Stratēģijai, Valsts kase pieņēma lēmumu par norēķinu centru reorganizāciju, kuru pabeidza 2009.gadā.

Pamatojoties uz Ministru kabineta 2009.gada 30.apriļa protokola Nr.28 3.§ 10.punktu par pilnīgu pāreju uz valsts budžeta elektronisko norēķinu veikšanu tikai Valsts budžeta elektronisko norēķinu sistēmā *eKase*, kā arī Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumu un uzsākot pašvaldību budžeta izpildes pārskatu centralizētu pieņemšanu un apkopšanu Valsts kases Pārskatu departamentā, **veikta Valsts kases reģionālo norēķinu centru un Norēķinu centru koordinācijas departamenta reorganizācija, izveidojot Klientu apkalpošanas un pakalpojumu attīstības departamentu ar divām daļām – Klientu apkalpošanas daļu (Rīgā, Daugavpilī, Madonā, Kuldīgā un Valmierā) un Pakalpojumu attīstības daļu (sk. 2.attēlu).**

2.attēls. Valsts kases norēķinu centru reorganizācija un tās rezultātā samazināto darbinieku skaits

Valsts parāda vadība

2.1. Valsts parāda vadības funkcijas raksturojums

Saskaņā ar finanšu ministra pilnvarojumu Valsts kase veic valsts parāda un uz laiku brīvo valsts budžeta līdzekļu vadību, darījumus ar atvasinātajiem finanšu instrumentiem, kā arī citus darījumus valsts parāda vadības ietvaros, kā arī organizē valsts budžeta aizdevumu un galvojumu izsniegšanu un uzraudzību.

Gadskārtējais valsts budžeta likums nosaka maksimālo pieļaujamo neatmaksātā valsts parāda apmēru uz gada beigām, savukārt valsts parāda portfeļa un aizņēmumu vadības mērķus, pamatprincipus un uzdevumus valsts parāda vadības ietvaros vidējā termiņā nosaka **Latvijas Valsts parāda vadības stratēģija**, kuru apstiprina finanšu ministrs.

Saskaņā ar Latvijas Valsts parāda vadības stratēģiju **valsts parāda portfeļa vadība** ir piesardzīga un orientēta uz finanšu risku ierobežošanu un novēršanu, pieļaujot Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijā noteikto atvasināto finanšu instrumentu izmantošanu vienīgi finanšu risku vadības nodrošināšanai. Savukārt **valsts aizņēmumu vadības** pieeja ir orientēta uz aizņemšanās iespēju, likviditātes un izdevīgu aizņēmumu nosacījumu nodrošināšanu.

Valsts aizņēmumu apjomu, valsts parāda līmeni un attiecīgi izmaksas, kas jānovirza parāda saistību izpildei, ietekmē **kopējās finansēšanas nepieciešamības apjoms**, kuru veido valsts budžeta finansiālā bilance, valsts budžeta aizdevumu izsniegšanai nepieciešamais finansējums, valsts parāda saistību dzēšamais apjoms, kā arī valsts budžeta cikla un saistību savlaicīgas izpildes nodrošināšanai noteikto likviditātes prasību izpildei nepieciešamais finansējums. Kopējās finansēšanas nepieciešamības segšanai

kārtējā gadā plānotos pasākumus un finansēšanai piemērotāko finanšu instrumentu izvēli nosaka ikgadējs **valstiskās aizņemšanās plāns vidējam termiņam**, kuru, ņemot vērā Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijā noteiktās vadlīnijas, izstrādā Valsts kase un apstiprina finanšu ministrs, pirms apstiprināšanas saskaņojot viedokļus ar Latvijas Banku.

Valsts parāda vadības ietvaros Valsts kase organizē trīs lielāko **starptautisko reitinga aģentūru** – *“Fitch Ratings”*, *“Standard & Poor`s”* un *“Moody`s Investors Service”*, kā arī Japānas reitingu aģentūras *“R&I”* analītiķu vizītes Latvijā, tādējādi nodrošinot iespēju investoriem regulāri saņemt jaunāko informāciju par Latviju, analizēt aģentūras viedokli par Latvijas attīstības tendencēm un iespējamajiem riskiem. Pamatojoties uz pieejamo informāciju, investori novērtē iespējas veikt investīcijas Latvijā (t.sk. valsts emitētajos vērtspapīros). Līdz ar to **kreditreitinga** valstij ir būtisks faktors finanšu līdzekļu pieejamībai, kā arī tas atspoguļojas aizņemto resursu cenā. Reitinga aģentūras ne tikai katru gadu pārskata Latvijas Republikas kreditreitingu un tā nākotnes novērtējumu, bet arī piešķir reitingu konkrētam valsts emitētajam vērtspapīram. Šobrīd **Latvijas kreditreitinga ilgtermiņa saistībām ārvalstu valūtā ir Baa3 (“Moody`s Investors Service”) BB+ („Fitch Ratings” un „R&I”) un BB (“Standard & Poor`s”) ar negatīvu nākotnes vērtējumu (outlook) no visām reitinga aģentūrām.** Pārskata periodā veikti vairāki valsts kreditreitinga samazinājumi: **investīciju kategorijas kreditreitingu** Latvijai saglabājusi vairs tikai *“Moody`s Investors Service”* reitingu aģentūra, pārējās piešķirušas Latvijai **spekulatīvā līmeņa reitingu**. Ņemot vērā reitinga aģentūru noteikto negatīvo nākotnes vērtējumu, no Latvijas puses ir svarīgi sniegt reitingu aģentūrām saskaņotu un izsmeļošu informāciju par Latvijas ekonomikas aktualitātēm, tādēļ Valsts kase iesaistītajām institūcijām pirms aģentūru pārstāvju vizītēm sagatavo aktuālāko informāciju.

Valsts kase piedalās **valsts vārdā sniegto galvojumu** procesā, izskatot un izvērtējot ar valsts vārdā sniegto galvojumu izsniegšanu saistītos riskus, kā arī organizējot galvojuma līgumu parakstīšanu, t.i., piedalās galvojuma līgumu projektu, galvojuma apkalpošanas līgumu un galvojuma nodrošinājuma līgumu projektu sagatavošanā. Pēc galvojumu līgumu noslēgšanas Valsts kase kārtā valsts vārdā sniegto galvojumu saistību uzskaiti. Pieļaujamos valsts vārdā sniegto galvojumu apmērus un projekta īstenotājus nosaka gadskārtējais valsts budžeta likums.

2.2. Valsts parāda vadības stratēģija

Latvijas Valsts parāda vadības stratēģija nosaka **Valsts kases darbību vidējā termiņā, veicot valsts parāda vadību** saskaņā ar ekonomikas attīstības tendencēm, kā arī analizējot situāciju Latvijas un pasaules finanšu tirgū. Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijā **noteikti valsts parāda vadības mērķi un uzdevumi.**

Latvijas Valsts parāda vadības stratēģija nodala parāda portfeļa vadību no aizņēmumu vadības. **Valsts parāda portfeļa vadības mērķis** ir pārvaldīt valsts parāda portfeļa finanšu riskus, un šī mērķa sasniegšanai noteikti vairāki **parāda portfeļa struktūras rādītāji:**

- 1) latu parāda īpatsvars;
- 2) dzēšanas profils;
- 3) fiksētās procentu likmes īpatsvars;
- 4) procentu likmju vidējais svērtais fiksētais periods;
- 5) valūtu kompozīcija tīrajam valūtu parādam.

Valsts aizņēmumu vadības mērķis ir nodrošināt nepieciešamos finanšu resursus un to likviditāti valsts budžeta deficīta finansēšanai un valsts parāda pārfinansēšanai, kā arī aizņēmumu darījumu veikšanu ar labvēlīgiem nosacījumiem.

Globālās finanšu krīzes un Latvijas tautsaimniecības attīstības negatīvo tendenču ietekmē daudzu Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijā noteikto mērķu, uzdevumu un pamatprincipu ievērošana, lai arī vidējam termiņam atbilstoša, kļuva apgrūtināta jau 2008.gada beigās. 2009.gada 12.februārī finanšu ministrs apstiprināja **Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijas papildinājumu**, kurš sniedz detalizētākas vadlīnijas valsts parāda vadībai pašreizējos apstākļos. Valsts kase arī 2010.gadā izvērtēs Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijas atbilstību esošajai situācijai, ņemot vērā gan aktuālos finanšu tirgu apstākļus, gan valsts parāda ievērojamā pieauguma tendences kopš 2008.gada beigām.

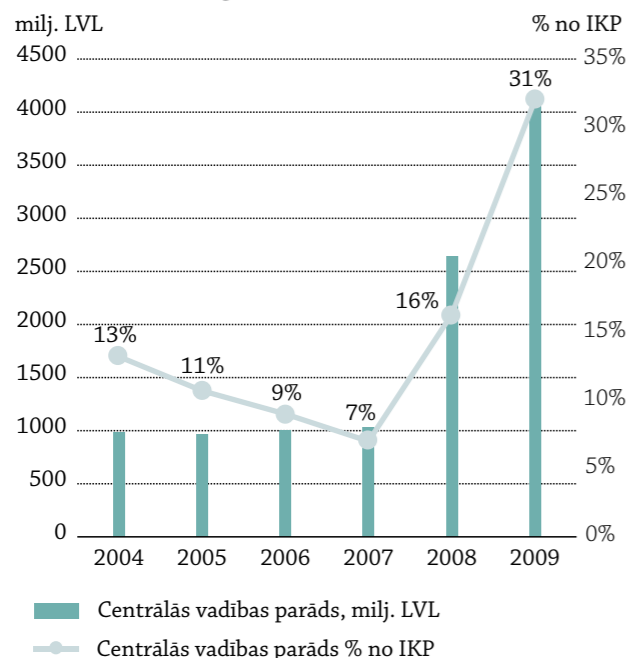
2.3. Valsts parāda vadības pārskats un ceturkšņa biļeteni

Katru gadu Valsts kase sagatavo analītisku **Valsts parāda vadības pārskatu**, lai klientiem, finanšu tirgus dalībniekiem, t.sk. esošajiem un potenciālajiem sadarbības partneriem un valsts vērtspapīru investoriem nodrošinātu informāciju par valsts parāda vadības aktualitātēm, rezultatīvajiem rādītājiem un nākotnes tendencēm. Valsts parāda vadības pārskatu nosūta arī citiem pēc funkcijām līdzvērtīgiem valsts parāda vadības funkciju īstenotājiem ES (parāda vadības birojiem), kā arī vairākām Latvijas Republikas vēstniecībām ārvalstīs. Šāda informācijas pasniegšanas forma par aktuālāko Latvijas valsts parāda vadībā no sadarbības partneru (t.sk. banku) puses novērtēta pozitīvi.

Lai īstenotu mērķtiecīgu investoru attiecību vadību un definētu atbilstošus veicamos pasākumus, Valsts kase turpina regulāri informēt investorus un sadarbības partnerus, sagatavojot arī Centrālās valdības parāda vadības **ceturkšņa biļetenus** un apkopojot apskatos aktuālos nedēļas notikumus.

2.4. Valsts parāda izmaiņas 2009.gadā

Centrālās valdības parāds 2004.-2009. gadā

3.attēls. Centrālās valdības parāds (nominālvērtībā) 2004.-2009.gadā (milj. LVL/% no IKP)

Avots: Valsts kase

2009.gadā, veicot finanšu resursu piesaistīšanas pasākumus valsts budžeta deficīta finansēšanai un valsts parāda pārfinansēšanai, valsts budžeta izpildes cikla un saistību izpildei nepieciešamās likvīdo naudas līdzekļu rezerves nodrošināšanai, kā arī finanšu sektora stabilizācijai saskaņā ar valdības lēmumiem **ievērojamā apjomā tika veikti aizņēmumi iekšējā tirgū, kā arī saņemti līdzekļi starptautiskās finanšu aizņēmuma programmas ietvaros.**

No valsts iekšējā aizņēmuma instrumentiem 2009.gada finansēšanas nepieciešamības segšanai **izmantotas tikai īstermiņa valsts iekšējā aizņēmuma parādzīmes** ar dzēšanas termiņu – viens, trīs, seši un 12 mēneši. 2009.gada valsts vērtspapīru sākotnējā izvietojumā izmantota arī tiešās pārdošanas metode, kā arī emitētas iekšējās parādzīmes eiro valūtā *private placement* formātā, t.i., pārdodot vērtspapīrus tieši institucionālajiem investoriem ārpus izsolēm. **No vērtspapīru emisijām 2009.gadā iekšējā finanšu tirgū piesaistīto resursu apjoms ir 1340,9 milj. latu,** bet vispārējās likviditātes nodrošināšanai tiek izmantota īstermiņa kredītlīnija 120 milj. eiro apmērā.

Ārējā finanšu tirgū 2009.gadā veiktais **aizņemšanās apjoms sasniedza 1 986,1 milj. latu.** To galvenokārt veido saņemtie līdzekļi starptautiskās finanšu aizņēmuma programmas ietvaros.

Neatmaksātā valsts parāda daļa gada beigās bija 5,5 mljrd. latu, savukārt 2010.gadā parāda maksimālais apmērs (pēc nomināla) noteikts 7,5 mljrd. latu.

Veikto aizņēmumu un parāda dzēšanas dēļ 2009.gadā **centrālās valdības parāds** palielinājies par 1 529,2 milj. latu un saskaņā ar operatīvajiem datiem uz 2009.gada 31.decembri sasniedza **4 169,2 milj. latu** nominālvērtībā **jeb 32,0% no IKP** (sk. 3.attēlu).

2.5. Valsts iekšējais parāds

Valsts iekšējais parāds pēc nomināla 2009.gada 31.decembrī bija **907,95 milj. latu**, no kuriem valsts iekšējo parādu veidoja latu (iekšējā aizņēmuma vērtspapīri) parāds 823,61 milj. latu un valūtu (kreditlīnijas) parāds – 84,34 milj. latu.

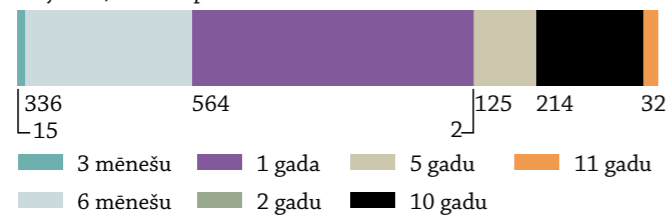
2009.gadā bija novērojams **iekšējā parāda samazinājums** par 472 milj. latu pēc nomināla, ko izraisīja latu parāda samazinājums par 222,6 milj. latu pēc nomināla un valūtu parāda samazinājums par 249,1 milj. latu pēc nomināla. Iekšējā parāda samazinājums galvenokārt saistīts ar AS “Parex banka” likviditātes nodrošināšanai emitēto iekšējā aizņēmuma vērtspapīru dzēšanu.

2009.gadā mainījies apgrozībā esošo valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīru veidu procentuālais īpatsvars iekšējā parādā (sk. 4.attēlu).

Kopumā no vērtspapīru emisijām 2009.gadā iekšējā finanšu tirgū piesaistīto resursu apjoms palielinājies par 354,5 milj. latu.

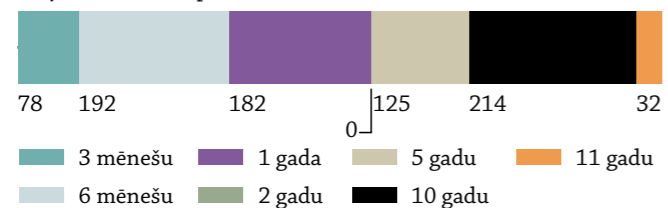
2008

milj. LVL; % no kopsummas

2009

milj. LVL; % no kopsummas

4.attēls. Valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīri apgrozībā

Avots: Valsts kase

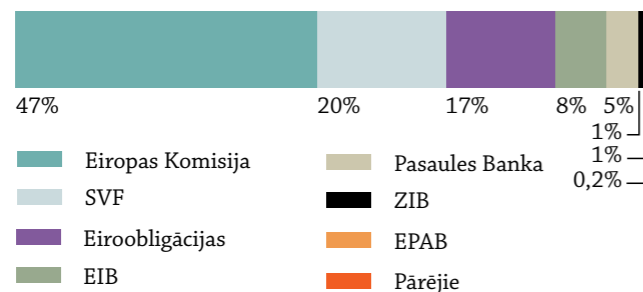
2009.gadā emitēti 14 viena mēneša parādzīmju laidieni 481,78 milj. latu apmērā, 28 trīs mēnešu parādzīmju laidieni 359,41 milj. latu apmērā (t.sk. viens laidiens eiro valūtā 50 milj. eiro apmērā (35,14 milj. latu)), 25 sešu mēnešu parādzīmju laidieni 317,32 milj. latu apmērā (t.sk. viens laidiens eiro valūtā 50 milj. eiro apmērā (35,14 milj. latu)), kas ir par 48,34 milj. latu mazāk nekā 2008.gadā, un 23 12 mēnešu parādzīmju laidieni 182,38 milj. latu apmērā, kas ir par 388,74 milj. latu mazāk nekā 2008.gadā.

2.6. Valsts ārējais parāds

Valsts ārējais (valūtu) parāds pēc nomināla 2009.gada 31.decembrī bija **3261,3 milj. latu**.

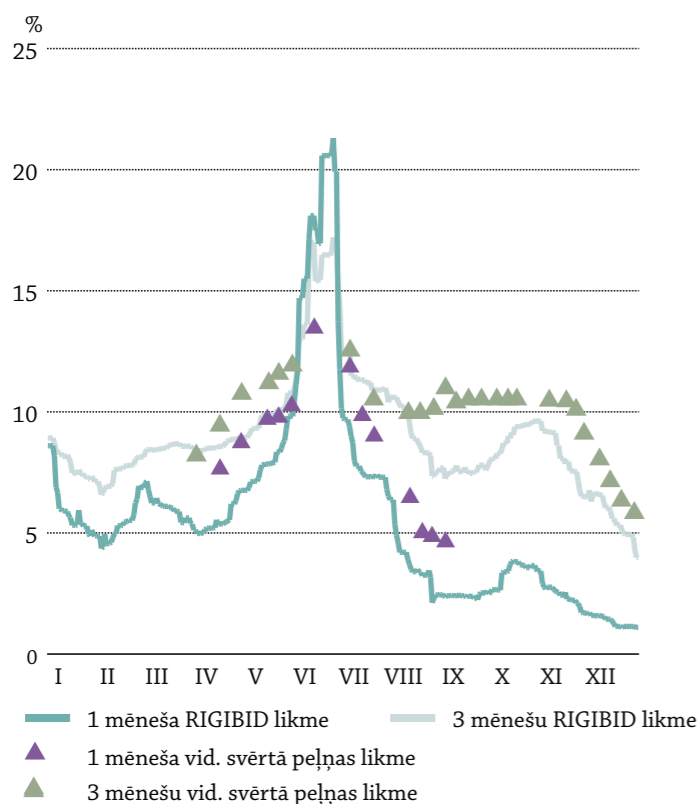
2009.gadā valsts ārējais parāds **palielinājies par 2 000,9 milj. latu**. Ārējā parāda palielinājums galvenokārt saistīts ar starptautiskās atbalsta programmas aizdevumu apgūšanu, kā arī EIB un EPAB aizdevumu saņemšanu (sk. 2.7.nodaļas apakšnodaļu “Ārējie aizņēmumi”).

Lielāko **valsts ārējā parāda** daļu (47%) veido aizņēmumi no Eiropas Komisijas, SVF (20%) un kapitāla tirgus (17%), kas ir eiro obligācijas ar dzēšanas termiņu 2014.gads un 2018.gads. (sk. 5.attēlu).

5.attēls. Valsts ārējais parāds 2009.gada 31.decembrī sadalījumā pa aizdevējiem (%)

Avots: Valsts kase

6.attēls. Viena un trīs mēnešu parādzīmju peļņas likmes un viena un trīs mēnešu RIGIBID likmes (%)

Avots: Valsts kase

2.7. Valsts aizņēmumu vadība

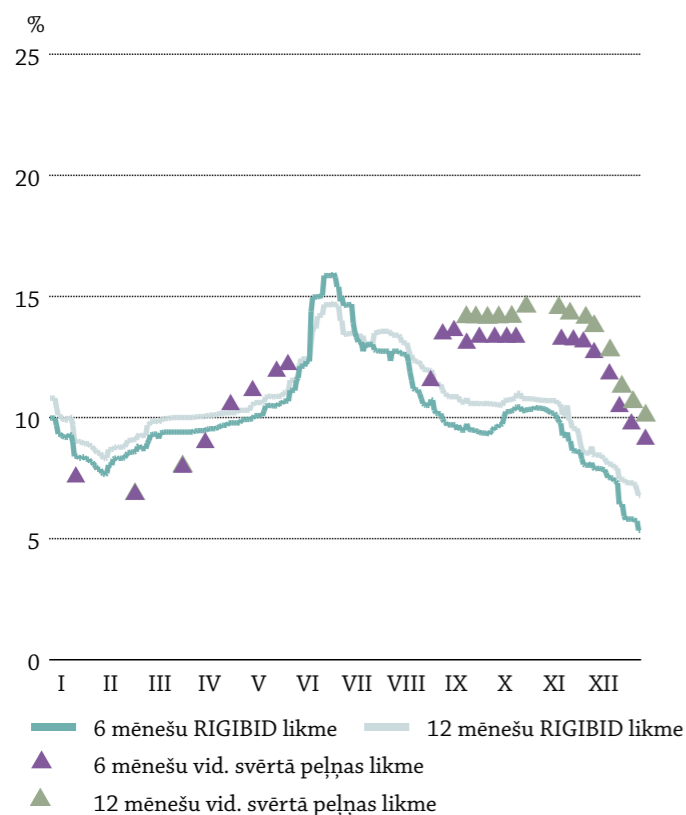
Lai nodrošinātu stratēģisku lēmumu pieņemšanu valsts aizņēmumu vadībā, Valsts kase pilnveidoja **finansēšanas nepieciešamības un naudas plūsmas prognozēšanas metodes**. Attiecīgi finanšu vadības lēmumi pieņemti, balstoties uz vairākiem finansēšanas nepieciešamības un resursu pietiekamības prognožu scenārijiem, kas izstrādāti, novērtējot prognožu izpildes riskus un izvirzot dažādus pieņēmumus.

Iekšējie aizņēmumi

Latvijas finanšu tirgū 2009.gadā, ņemot vērā ekonomikas lejupslīdi, saglabājās neskaidrība par tirgus nākotnes attīstības prognozēm, tāpēc tirgus dalībnieki izvairījās iegādāties garāka termiņa vērtspapīrus, cerot uz tirgus situācijas stabilizēšanos nākotnē un procentu likmju pieaugumu. **Valsts kase** nepiedāvāja ilgtermiņa vērtspapīrus, tādējādi samazinot parāda apkalpošanas izmaksas nākotnē, bet **orientējās uz īstermiņa emisijām**, gaidot finanšu tirgus stabilizāciju, kas iezīmējās jau gada otrajā pusē.

Galvenokārt svārstīgā vietējā naudas tirgus, kā arī latu likviditātes trūkuma dēļ valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīru izsolēs aktivitāte bija nestabila un likmes sasniedza salīdzinoši augstus līmeņus, īpaši gada vidū. Valsts kase emitēja tikai valsts īstermiņa parādzīmes. 2009.gada 15.aprīlī **pirmo reizi kopš 2000.gada vērtspapīru tirgus dalībniekiem tika atkal piedāvātas viena mēneša parādzīmes**.

Sākot ar 2009.gada septembri, Valsts kase pārtrauca viena mēneša valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīru emisiju un atsāka 12 mēnešu valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīru emisiju. Tādējādi līdz septembra beigām Valsts kase pilnā apmērā bija pārfinansējusi ar garāka termiņa parādzīmēm (sešu un 12 mēnešu) agrāk emitētās viena mēneša parādzīmes.

7.attēls. Sešu un 12 mēnešu parādzīmju peļņas likmes un sešu un 12 mēnešu RIGIBID likmes (%)

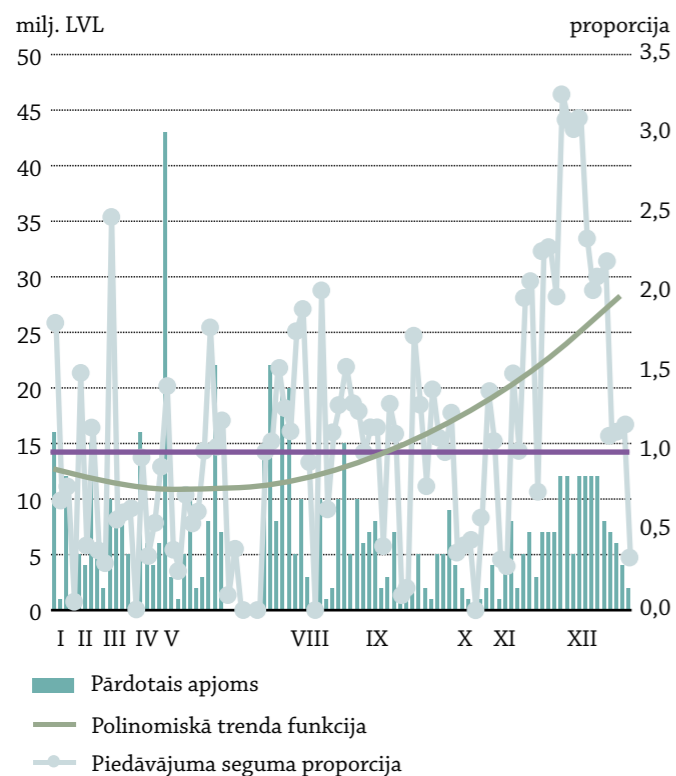
Avots: Valsts kase

2009.gada novembrī un decembrī, pakāpeniski atjaunojoties latu tirgus likviditātei, pieauga dalībnieku interese iegādāties valsts vērtspapirus. Dažās **nekonkurējošajās izsolēs pieprasījums pārsniedza piedāvājumu** līdz pat sešām reizēm, kas ir augstākais radītājs kopš 2007.gada sākuma. **Augstā pieprasījuma dēļ kopš oktobra beigām valsts vērtspapīru ienesīguma likmes būtiski samazinājušās**, īpaši trīs mēnešu parādzīmju termiņam – no 13,5% līdz 4,7% gada beigās.

Ārējie aizņēmumi

Starptautiskā finanšu aizņēmuma programma

2009.gadā lielāko finansējumu finansēšanas nepieciešamībai nodrošināja starptautiskās finanšu aizņēmuma programmas aizdevumi no Eiropas Komisijas, SVF un Pasaules Bankas un citu valstu valdībām, kas 2009.-2011. gadā paredz kopā 7,5 mljrd. eiro finansējumu. 2009.gadā starptautiskie aizdevēji uzmanīgi sekoja līdzī programmas nosacījumu izpildei un veica divas pārskata misijas, kuru rezultāti nodrošināja nākamo izmaksu veikšanu. **Atbalsta programmas izmaksas ir atkarīgas no uzņemto ekonomisko, fiskālo saistību turpmākas izpildes.** Esošo programmu ir būtiski turpināt ne tikai tāpēc, ka tā nodrošina lielāko finansējuma daļu valsts budžetam gan 2010., gan 2011.gadā, bet arī tāpēc, ka **tās īstenošana ir garantija starptautiskajai sabiedrībai par turpmāku ekonomisko reformu veikšanu valstī, šo reformu ilgspejīgumu, kā arī tās izpilde nodrošina uzticības saglabāšanos Latvijas valstij.** Sekmīga programmas izpilde ļauj finanšu tirgum būt pārliecinātam par Latvijas spēju nodrošināt savas uzņemtās saistības vidējā termiņā.

8.attēls. Valsts vērtspapīru sākotnējās tirdzniecības aktivitāte 2009.gada konkurējošās daudzscenu izsolēs

Avots: Valsts kase

2009.gadā starptautiskā finanšu aizņēmuma programmas ietvaros Latvija saņēmusi aizdevumus 2,7 mljrd. eiro apmērā, t.sk. lielāko aizdevumu no Eiropas Komisijas – 2 200 milj. eiro, no Pasaules Bankas 200 milj. eiro un SVF aptuveni 200 milj. eiro. Pirmā aizdevuma daļa no SVF tika saņemta jau 2008.gada decembrī 600 milj. eiro apmērā, tāpēc kopā ar ERAB sniegtajiem 100 milj. eiro AS “Parex banka” atbalstam programmas ietvaros Latvija līdz 2009.gada beigām bija saņēmusi 3,3 mljrd. eiro.

2.tabula

Saņemtie un plānotie maksājumi no starptautiskajiem aizdevējiem (pa gadiem, milj. eiro)

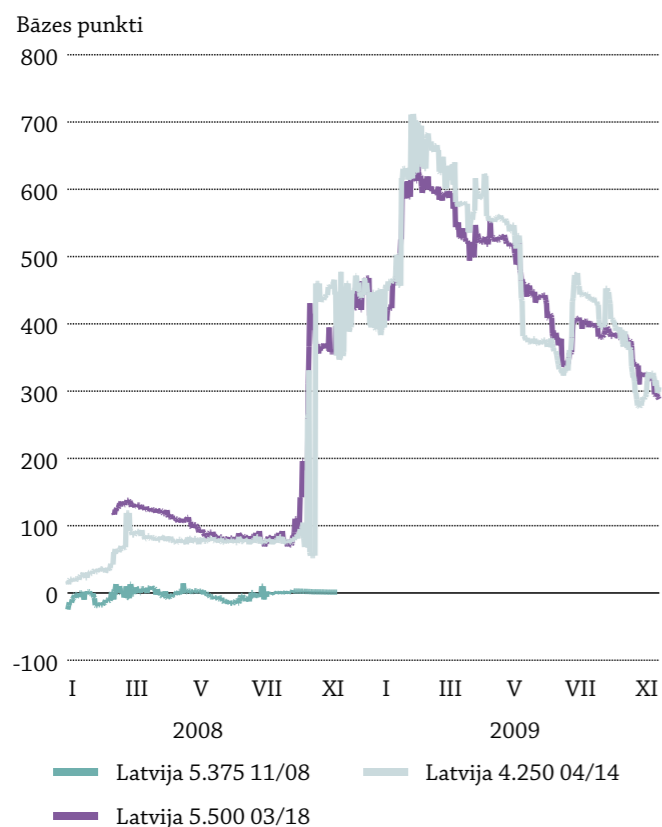
milj. EUR	Saņemtais		Plānotais			Saņemts līdz 2009.gada beigām
	Gads					
Aizdevējs	2008	2009	2010	2011	Kopā	
Kopā	600	2 700	2 600	1 600	7 500	3 300
Eiropas Savienība		2 200	700	200	3 100	2 200
Ziemeļvalstis (Zviedrija, Dānija, Somija, Norvēģija, Igaunija) ²			1000	900	1 900	
Pasaules Banka		200	200		400	200
Čehija			100	100	200	
ERAB		100			100	100
Polija			100		100	
SVF ³	600	200	500	400	1 700	800

Avots: Valsts kase

Arī 2010.gadā plānota aizdevumu izmaksu saņemšana no Ziemeļvalstīm, Čehijas un Polijas Republikas, tāpat turpmākas izmaksas tiek plānotas no Eiropas Komisijas un SVF.

² 100 milj. eiro no Igaunijas 2010.gada 3.ceturksnī

³ Summas EUR valūtā var mainīties atkarībā no XDR valūtas kursa

9.attēls. Latvijas emitēto eiroobligāciju uzcenojums otrreizējā tirgū

Avots: Valsts kase

Aizņēmumi no EIB un EPAB

2009.gada 26.februārī finanšu ministrs valsts vārdā parakstīja 2008.gada 30.oktobrī noslēgtā līguma ar EIB papildinājumu par aizdevuma Latvijai palielinājumu no 500 milj. eiro līdz 750 milj. eiro apmēram, no kuriem saņemti 225 milj. eiro. Aizdevumu paredzēts izmantot ES struktūfonda un Kohēzijas fonda projektu līdzfinansēšanai 2007.-2013.gada plānošanas periodā un tas tiks izmantots jomās, kas īpaši svarīgas Latvijas attīstībai: projektiem uzņēmējdarbības veicināšanai, īpaši inovāciju veicināšanai, finanšu līdzekļi būs pieejami arī nodarbinātības attīstībai – augstākās izglītības, tālākizglītības un mūžizglītības veicināšanai, investīcijām infrastruktūras attīstībai – transporta sistēmas, informācijas tehnoloģiju, kā arī videi draudzīgu energoresursu attīstībai.

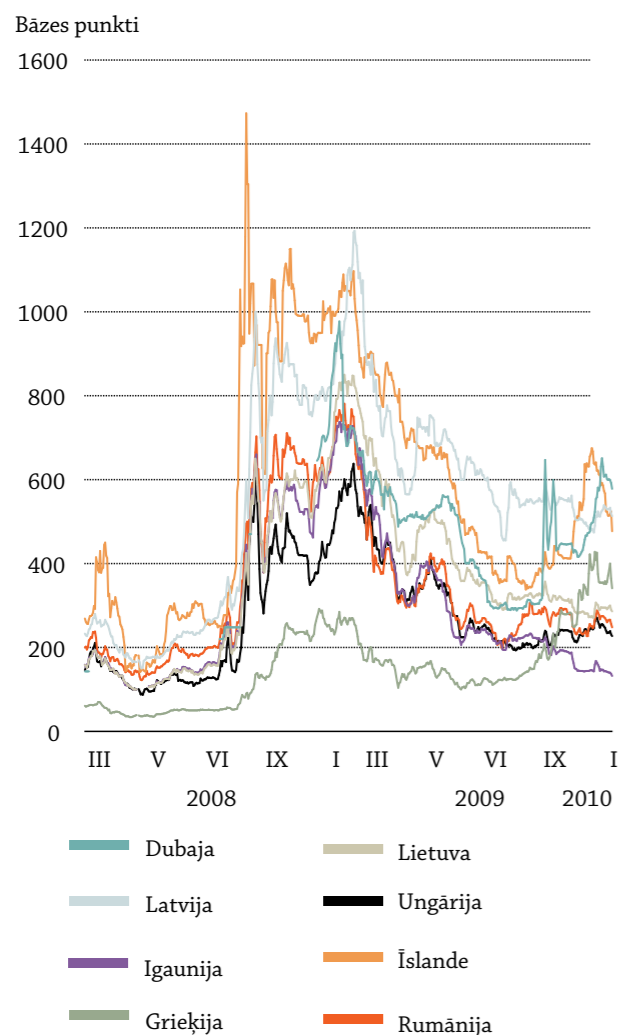
2009.gada 15.oktobrī finanšu ministrs valsts vārdā parakstīja papildu vienošanos 2005.gada 29.septembrī ar EIB noslēgtajam finanšu līgumam 70 milj. eiro apmērā par iespēju piesaistīt bankas resursus Latvijas valsts budžeta līdzfinansējuma nodrošināšanai ES Kohēzijas fonda projektu un struktūfonda finansēto projektu realizācijai 2004.-2006. programmēšanas periodā.

2009.gada 30.aprīlī Valsts kases pārvaldnieks valsts vārdā parakstīja līgumu ar EPAB projektu līdzfinansēšanai izglītības sfēras, pilsētvides un lauku vides sakārtošanai 50 milj. eiro apmērā, no kura saņemta pirmā aizdevuma daļa – 25 milj. eiro.

Latvija publiskajos kapitāla tirgos

Gada gaitā notikušās svārstības finanšu tirgos atspoguļojās Latvijas eiroobligāciju otrreizējos tirdzniecības līmeņos, kā arī Latvijas CDS svārstībās.

Ņemot vērā Latvijas kredītreitinga strauju samazinājumu un slikto ziņu daudzumu starptautiskajā presē par situāciju Latvijā ekonomikā, Latvijas CDS līmenis jau ilgu laiku ir augstākais starp jaunajām ES valstīm (piektais augstākais pasaulē).

10.attēls. Piecu gadu CDS līmenis

Avots: *Bloomberg*

Valsts CDS līmenim ir būtiska loma jaunu aizdevumu resursu cenas noteikšanā no investoru puses, jo, ņemot vērā Latvijas eiroobligāciju relatīvi zemos tirdzniecības apjomus, tas ietver augstāku riska pakāpi un nosacīti – sagaidāmās reitinga izmaiņas nākotnē, un ļoti ātri “reaģē” uz iekšpolitiskajiem notikumiem.

Lai mazinātu iespējamās informācijas trūkumu starptautiskajā presē un diskusiju telpā, kā arī informētu par ekonomisko situāciju valstī un īstenotajām reformām, atbildīgās Latvijas amatpersonas finanšu ministra vadībā 2009.gada nogalē potenciālajiem ārvalstu valsts vērtspapīru investoriem padziļināti skaidroja Latvijas sociālekonomisko situāciju, dodoties prezentācijas izbraukumā (*non-deal Roadshow*).

2.8. Valsts parāda portfeļa vadība

Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijas izpildes novērtēšanai faktiskie parāda portfeļa struktūras rādītāji 2009.gada 31.decembrī ir salīdzināti ar parāda portfeļa struktūras rādītājiem 2008.gada 31.decembrī un stratēģijā noteiktajiem parāda portfeļa struktūras rādītājiem (sk. 3.tabulu).

3.tabula

Valsts parāda struktūras rādītāju atbilstība Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijā noteiktajiem valsts parāda portfeļa struktūras rādītājiem

Rādītāji	uz 31.12.2008.		uz 31.12.2009.		Stratēģija	
Latu parāda īpatsvars	40%		19,7%		$\geq 25\%^4$	
Dzēšanas profils (%)	< 1 gadu 38,8%	< 3 gadu 52,0%	< 1 gadu 14,3%	< 3 gadiem 24,3%	< 1 gadu < 25%	< 3 gadiem < 50%
Fiksēto likmju īpatsvars	40,2%		66,3%		$\geq 60\%$	
Procentu likmju vidējais svērtais fiksetais periods gados	2,39		3,08		3,35 (+/- 0,35)	
Valūtu kompozīcija tirajam valūtu parādam	EUR 99,7%		EUR 100,04%		EUR 100% (+/- 5%)	

Avots: Valsts kase

⁴ Ja pusgada laikā Valsts kases rīkotajās valsts iekšējā aizņēmuma vidēja un ilgtermiņa vērtspapīru sākotnējās izvietojšanas izsolēs piedāvāto vidējo svērto ienesīguma likmju uzcenojums ir mazāks par 100 bāzes punktiem virs aizņemšanās iespēju EUR valūta līmeņa, minimālais latu parāda īpatsvars ne vēlāk kā viena gada laikā ir jānodrošina vismaz 35% līmeni.

Ņemot vērā saspringto kredīta uzticības situāciju pasaules finanšu tirgos, kas aizsākās 2008.gada otrajā pusē un turpinājās 2009.gadā, kā arī Latvijas valsts reitinga samazinājumu virkni, bija apgrūtināta Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijā noteikto mērķu sasniegšana, pamatprincipu ievērošana un uzdevumu izpilde. Tādēļ 2009.gada 12.februārī finanšu ministra apstiprinātajā Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijas papildinājumā tika **noteikti valsts parāda vadības papildu pamatprincipi** (vadāmo finanšu risku hierarhija u.c.), lai nodrošinātu valsts parāda vadības procesu norisi līdz globālā finanšu tirgus stabilizācijai un Latvijas valsts kredīta uzticības atjaunošanai.

Aizņēmumu no SVF un Eiropas Komisijas procentu likmju un atmaksas perioda nosacījumu pareiza izvēle ļāva kompensēt 2008.gada beigās radušās atkāpes no stratēģijā noteiktajiem rādītājiem, kad četri no sešiem parāda struktūras rādītājiem nedaudz pārsniedza noteiktās riska robežas (sk. 3.tabulu). **Jau 2009.gada martā tika ievēroti visi stratēģijā noteiktie parāda struktūras rādītāji.** Jūlijā pēc otrā aizņēmuma no Eiropas Komisijas saņemšanas atkāpes no stratēģijā definētās robežas radās latu parāda īpatsvara rādītājam, kurš samazinājās zem stratēģijā noteiktā pieļaujamā minimālā līmeņa – 25%. **Atkāpes no latu parāda īpatsvara rādītāja ir saistītas ar to, ka, ņemot vērā vispārējo finanšu tirgus vājo likviditāti, kā arī ievērojamos aizņemšanās apjomus no SVF, Eiropas Komisijas u.c., šobrīd nav iespējams veikt aizņēmumus latos tādā apmērā, lai kompensētu valsts parāda apjoma ārvalstu valūtās pieaugumu.** Atbilstoši stratēģijas papildinājumā ietvertajam valsts parāda vadības papildu pamatprincipam **gadījumā, ja tirgus dalībnieki piedāvā neadekvātus nosacījumus aizņēmumiem iekšējā latu vērtspapīru tirgū, atkāpes no latu parāda īpatsvara rādītāja ir pieļaujamas tik ilgi, kamēr, veicot iekšējā aizņēmuma pasākumus ar pieņemamiem nosacījumiem un ievērojot citus noteiktos valsts parāda portfeļa un aizņēmumu vadības pārejas pamatprincipus, latu parāda īpatsvara rādītāju var atgriezt stratēģijas noteiktajās robežās.**

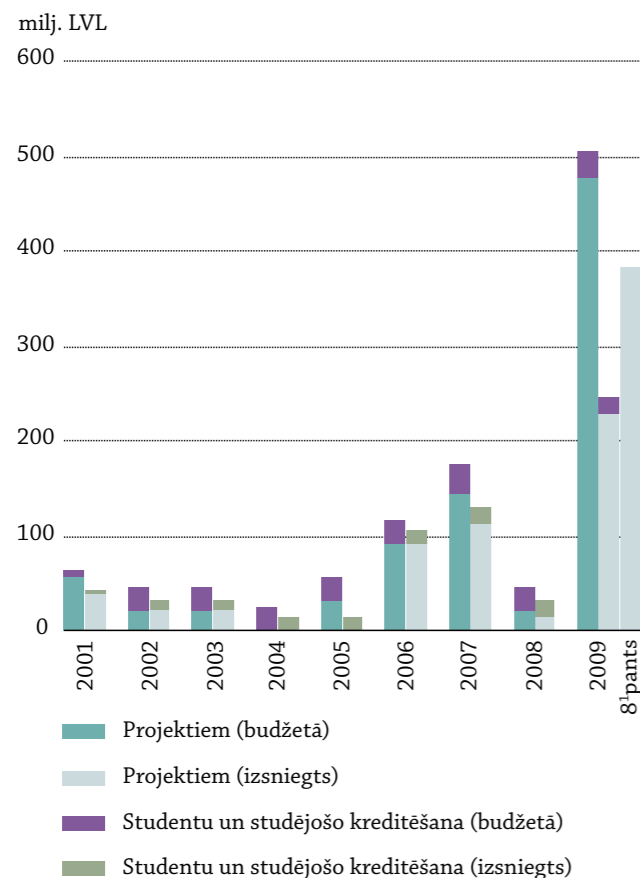
Lai izpildītu Latvijas Valsts parāda vadības stratēģiju un ievērotu tajā noteiktos uzstādījumus, **izmantoti atvasinātie finanšu instrumenti**. 2009.gadā tirā parāda valūtu atklātās pozīcijas samazināšanai un kopējā parāda portfeļa fiksēto likmju īpatsvara un *duration* rādītāja palielināšanai tika izmantoti **valūtu un procentu likmju mijmaiņas darījumi**.

Tā kā 2009.gada 1.-3.ceturksnī Eirozonā bija vērojama procentu likmju līmeņa samazinājuma tendence, kā arī 2009.gada 4.ceturksnī procentu likmes atradās vēsturiski zemākajos līmeņos, noslēgto procentu likmju mijmaiņas darījumu tirgus vērtība šajā periodā palielinājās un sasniedza visaugstāko vērtību kopš šo darījumu noslēgšanas brīža. **Valsts kase, veicot procentu likmju riska vadības pasākumus, 2009.gadā efektīvi ierobežoja procentu likmju riskus**. Jāmin arī, ka 2009.gada pavasarī, īsi pēc Latvijas valstij piešķirtā ilgtermiņa kredītreitinga samazinājuma no reitingu aģentūras *Standard&Poor's* puses (no BBB- uz BB+), atbilstoši darījumu nosacījumiem par kredītreitinga līmeni pēc darījuma partnera pieprasījuma Valsts kasei vajadzēja izbeigt divus procentu likmju mijmaiņas darījumus, samaksājot šo darījumu tā brīža tirgus vērtību.

2.9. Valsts sniegtie galvojumi

Likuma par budžetu un finanšu vadību 37.pants nosaka, ka tikai finanšu ministram ir tiesības valsts vārdā gadskārtējā valsts budžeta likuma ietvaros sniegt galvojumus, kas uzliek saistības valsts līdzekļiem valsts investīciju projektu un komercdarbības atbalsta programmu īstenošanai, kā arī studiju un studējošo kreditēšanai. Galvojumus sniedz saskaņā ar Ministru kabineta 2005.gada 12.jūlija noteikumiem Nr.513 “**Galvojumu sniegšanas un uzraudzības kārtība**”.

Atbilstoši situācijai ekonomikā un finanšu tirgos 2008.gada nogalē **Likuma par budžetu un finanšu vadību 37.pants tika papildināts, nosakot, ka finanšu ministrs Ministru kabineta noteiktajā kārtībā ir tiesīgs lemt par galvojuma sniegšanu likuma 8.¹panta pirmajā daļā noteikto mērķu realizācijai – lai samazinātu vispārējos ekonomiskos riskus, izvairītos no sociālekonomiskās krīzes vai mazinātu tās ietekmi un nodrošinātu finanšu līdzekļu pieejamību ārkārtas situācijās.** Minētās izmaiņas nodrošina operatīvākas iespējas atbalsta sniegšanai galvojuma veidā ārkārtas situācijās. Grozījumi Likumā par budžetu un finanšu vadību pieļauj galvojuma sniegšanu papildus gadskārtējā budžeta likumā iekļautajiem galvojumiem, tomēr, lai finanšu ministrs tiesības varētu realizēt, tam ir nepieciešams Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas saskaņojums, turklāt paredzamais galvojumu apjoms saimnieciskā gada laikā nedrīkst pārsniegt 10% no gadskārtējā valsts budžeta likumā noteiktā IKP apjoma saimnieciskajā gadā.

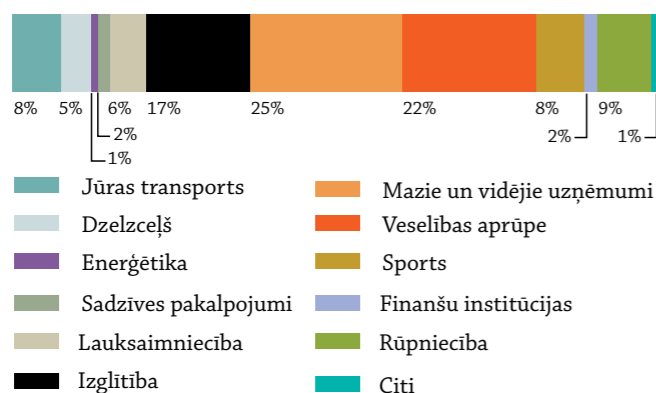

11.attēls. Valsts izsniegtie galvojumi 2001.-2009.gadā (milj. LVL)

Avots: Valsts kase

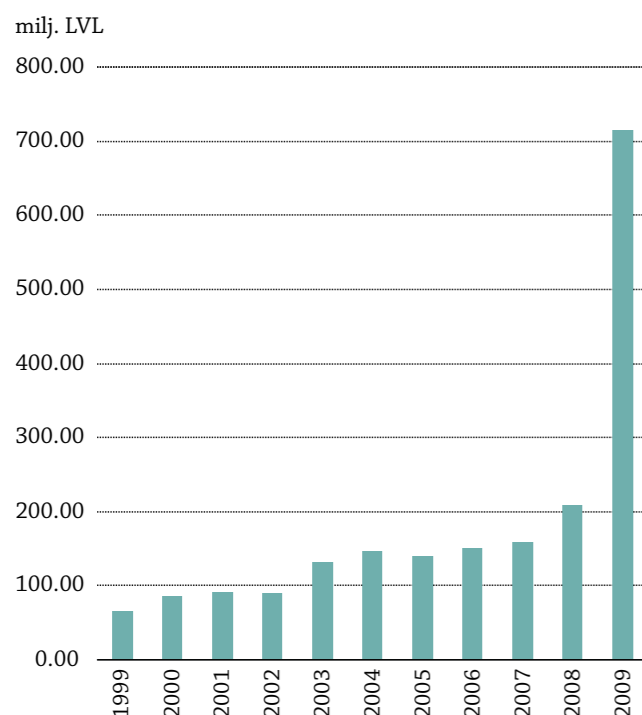
Pamatojoties uz minēto normu, 2009.gada sākumā sadarbībā ar iesaistītajām institūcijām, t.sk. Finanšu un kapitāla tirgus komisiju un Latvijas Banku, tika izstrādāti un 2009.gada 3.februārī pieņemti Ministru kabineta noteikumi Nr.111 “**Kārtība, kādā sniedz un uzrauga galvojumus par banku aizņēmumiem**”, kas, ņemot vērā noteikumos iekļauto valsts atbalsta mehānismu bankām, tika **saskaņoti ar Eiropas Komisiju.** Saskaņā ar šiem noteikumiem 2009.gada martā **izsniegts galvojums AS “Parex banka” sindicēto kredītu devējiem 542,5 milj. eiro apmērā.**

Gadskārtējā valsts budžeta likumā bija paredzēti galvojumi Latvijas Olimpiskās komitejas projektiem sporta būvju celtniecībai un rekonstrukcijai par kopējo summu 8,8 milj. latu, EIB kredītu izsniegšanas projektu līdzfinansēšanai Āfrikas, Karību jūras un Klusā okeāna reģiona valstīs un Aizjūras zemēs un teritorijās 0,99 milj. latu apmērā, studentu un studējošo kreditēšanai – 29,7 milj. latu apmērā, Latvijas Hipotēku un zemes bankai Uzņēmumu konkurētspējas uzlabošanas atbalsta programmas realizācijai un Komerccarbības veicināšanas aizdevumiem 284 milj. latu apmērā, kā arī AS “Parex banka” Mazo un vidējo uzņēmumu atbalsta programmas realizēšanai

12.attēls. Valsts galvoto aizdevumu izlietojums pa nozarēm (%)

Avots: Valsts kase

13.attēls. Valsts galvoto aizdevumu atlikums (milj. LVL)

Avots: Valsts kase

71 milj. latu apmērā un par AS “Liepājas Metalurģis” saistībām ražotņu modernizācijas turpināšanai 112 milj. latu apmērā. Faktiski 2009.gadā valsts galvojumi studentu un studējošo kreditēšanai izsniegti 18,3 milj. latu apmērā, par AS “Liepājas Metalurģis” saistībām – 60,2 milj. latu apmērā, Latvijas Olimpiskās komitejas projektiem sporta būvju celtniecībai un rekonstrukcijai – par kopējo summu 8,8 milj. latu, EIB kredītu izsniegšanas projektu līdzfinansēšanai Āfrikas, Karību jūras un Klusā okeāna reģiona valstīs un Aizjūras zemēs un teritorijās – 0,99 milj. latu apmērā, Latvijas Hipotēku un zemes bankai Uzņēmumu konkurētspējas uzlabošanas atbalsta programmas realizācijai un Komerccarbības veicināšanas aizdevumiem – 71 milj. latu katram.

Valsts galvotie aizdevumi izsniegti dažādu nozaru atbalstam (bez valsts galvotā aizdevuma AS “Parex banka”, kas sniegts Likuma par budžetu un finanšu vadību 8.¹ panta pirmajā daļā noteikto mērķu realizācijai). No izsniegto galvojumu apjoma 25% mazo un vidējo uzņēmumu attīstības veicināšanai, 22% Veselības aprūpei, 17% izglītībai, 9% rūpniecībai. Pēdējos gados ir pieaudzis valsts atbalsts veselības aprūpes iestādēm, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, tāpēc galvojumu apjoms, kas izsniegts veselības aprūpes iestādēm un mazajiem un vidējiem uzņēmumiem ir vislielākais.

Lielākā daļa valsts galvoto aizdevumu saņemti **no ārvalstu aizdevējiem**, kas veido **89%** no izsniegto galvojumu summas. Atlikušos **11% aizdevuši iekšzemes aizdevēji**. **Lielākā aizdevēja valsts galvotiem kredītiem ir EIB** (finansē mazo un vidējo uzņēmumu atbalsta programmas), savukārt no iekšzemes aizdevējiem lielākais apjoms ir AS “SEB banka” – 6% no kopējā aizdevumu apjoma.

2010.gadā budžetā ir plānots sniegt valsts galvojumus par kopējo summu 171,65 milj. latu. No tiem 29,65 milj. latu paredzēts studiju un studējošo kreditēšanai, Latvijas Hipotēku un zemes bankas uzņēmumu konkurētspējas uzlabošanas atbalsts programmas īstenošanai 71,0 milj. latu apmērā un AS “Parex banka” Mazo un vidējo uzņēmumu atbalsta programmas realizēšanai 71,0 milj. latu apmērā.

2009.gada beigās **valsts galvoto aizdevumu atlikums** veidoja **713,801 milj. latu** (sk. 13.attēlu), tai skaitā sindicētais aizdevums Parex bankai 381,3 milj. latu apmērā.

2010.gadā Valsts kase plāno izstrādāt un iesniegt apstiprināšanai grozījumus valsts galvojumu procesu reglamentējošajos normatīvajos aktos, lai pilnveidotu valsts galvojumu plānošanas, izsniegšanas un apkalpošanas procesu.

2.10. Publiskās un privātās partnerības veicināšana

2009.gada laikā PPP jomā ir ticis sperts būtisks solis likumdošanas normu aktualizēšanā un ieviešanā: 2009.gada 1.oktobrī spēkā stājās Publiskās un privātās partnerības likums, bet 15.oktobrī – Ministru kabineta 2009.gada 6.oktobra noteikumi Nr.1152 “Kārtība finanšu un ekonomisko aprēķinu veikšanai, publiskās un privātās partnerības līguma veida noteikšanai un atzinuma par finanšu un ekonomiskajiem aprēķiniem sniegšanai”, kā arī izstrādāti un pieņemti citi no likuma izrietošie normatīvie akti.

Valsts kase atbilstoši minētajiem Ministru kabineta noteikumiem **ir iesaistījusies PPP projektu izvērtēšanas un uzraudzības mehānismā**, piedaloties atzinuma sagatavošanā par finanšu un ekonomiskajos aprēķinos minēto nosacījumu paredzamo ietekmi uz valsts budžeta ilgtermiņa saistību apjomu un valsts parādu, kas ir viens no posmiem lēmuma par PPP projekta īstenošanu pieņemšanā.

Naudas līdzekļu un valsts budžeta aizdevumu vadība

3.1. Naudas līdzekļu vadība

Finanšu ministra apstiprinātā **Valsts kases naudas līdzekļu vadības stratēģija** nosaka Valsts kases mērķus, uzdevumus, pamatprincipus un atbildību, veicot savlaicīgu un efektīvu tās pārvaldībā esošo naudas līdzekļu vadību, ievērojot likviditātes prasības un ierobežojot finanšu riskus.

Valsts kase uz laiku brīvo naudas līdzekļu vadības ietvaros organizē finanšu resursu izvietošānu sadarbībā gan ar vietējiem, gan ārvalstu darījumu partneriem. Lai nodrošinātu valsts budžeta naudas līdzekļu pārvaldīšanu, kā arī valsts makroekonomiskās stabilitātes saglabāšanu, **Valsts kase resursus galvenokārt izvieto Latvijas Bankā, ievērojot aizdevēju nosacījumus starptautiskā finanšu aizņēmuma programmas ietvaros.**

3.2. Valsts aizdevumu izsniegšana un apkalpošana

Saskaņā ar finanšu ministra deleģējumu Valsts kase nodrošina valsts budžeta aizdevumu izsniegšanu un apkalpošanu gadskārtējā budžeta likumā noteiktajos apmēros. Valsts aizdevumu izsniegšanas procesu **regulē Likums par budžetu un finanšu vadību, gadskārtējais valsts budžeta likums**, kā arī Ministru kabineta 2007.gada 19.jūnija noteikumi Nr.395 “**Valsts aizdevumu izsniegšanas un apkalpošanas kārtība**”. (2010.gada 19.janvārī spēkā stājās Ministru kabineta noteikumi Nr.63 “Valsts aizdevumu izsniegšanas un apkalpošanas kārtība”, kas aizstāj Ministru kabineta 2007.gada 19.jūnija noteikumus Nr.395.)

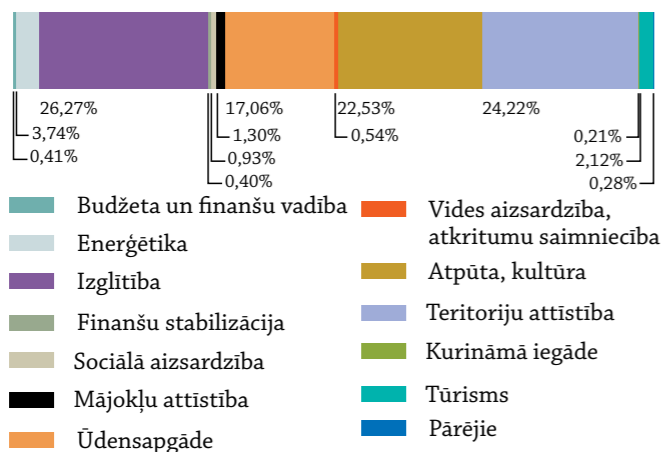
Valsts pamatbudžeta aizdevumi **paredzēti šādiem mērķiem:**

- 1) budžeta un finanšu vadībai;
- 2) pašvaldību finanšu stabilizācijai;
- 3) investīcijām;
- 4) komercdarbības atbalsta programmu īstenošanai;
- 5) ES līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošanai;
- 6) ārvalstu finanšu palīdzības finansēto projektu īstenošanai.

Valsts aizdevumu **saņēmēju loks** definēts Likuma par budžetu un finanšu vadību 36.pantā. Aizdevumu atmaksas valsts pamatbudžetā plāno atbilstoši aizdevumu līgumā noteiktajiem atmaksu termiņiem un apjomiem.

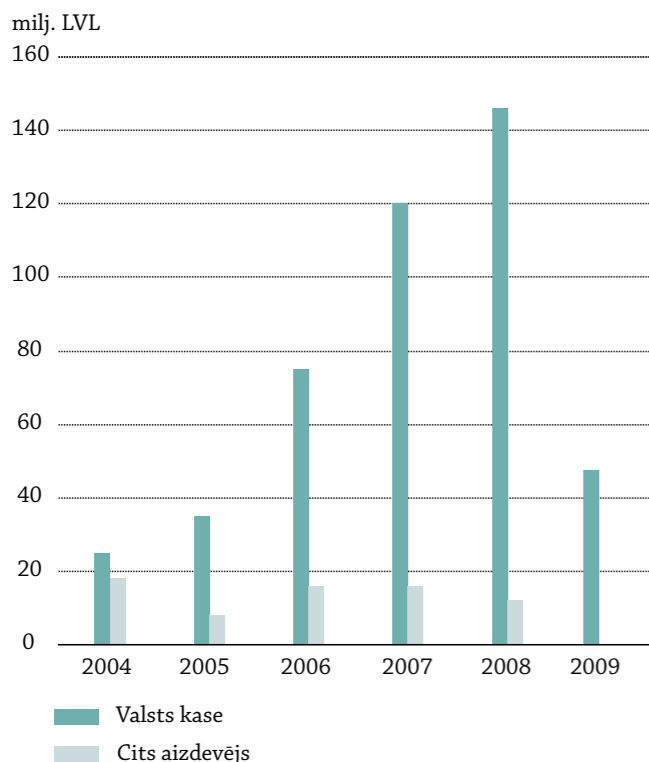
Valsts kase veic aizdevumu uzraudzību un gadījumos, kad komercsabiedrības nepilda saistības saskaņā ar noslēgtajiem līgumiem, **veic parāda piedziņas darbības** – piesaka pretenzijas aizņēmējam par aizdevuma atmaksu vai sniedz prasību tiesā par parāda piedziņu un pieteikumu par prasības nodrošinājumu. Gadījumos, kad komercsabiedrību likvidē un parāda piedziņa vairs nav iespējama, Valsts kase saskaņā ar Ministru kabineta 2003.gada 15.jūlija noteikumiem Nr.389 “**Kārtība, kādā finanšu ministrs dzēš valsts aizdevumus**” noraksta likvidētās komercsabiedrības dzēstās parādsaistības. Attiecīgajā budžeta gadā likvidētajām komercsabiedrībām parādsaistības dzēš atbilstoši gadskārtējā valsts budžeta likumā paredzētajam.

Gadījumos, kad pašvaldības nepilda saistības saskaņā ar noslēgtajiem aizdevuma līgumiem, atbilstoši ar Ministru kabineta 2008.gada 25.marta noteikumiem Nr.196 “**Noteikumi par pašvaldību aizņēmumiem un galvojumiem**” Valsts kase ir tiesīga bezstrīdus kārtībā attiecīgos līdzekļus norakstīt no attiecīgajai pašvaldībai pienākošās iedzīvotāju ienākuma nodokļa summas vai pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda dotācijas.

14.attēls. 2009.gadā pašvaldībām izsniegtie valsts aizdevumi pa mērķiem (%)

Avots: Valsts kase

15.attēls. Pašvaldībām izmaksātie aizdevumi laika posmā no 2004.-2009.gadam (milj. LVL)

Avots: Valsts kase

Saskaņā ar gadskārtējo valsts budžeta likumu valsts budžeta aizdevumu kopējais palielinājums 2009.gadā bija noteikts **211,6 milj. latu** apmērā, t.sk. pašvaldību aizņēmēju kopējais palielinājums noteikts 66,0 milj. latu apmērā.

2009.gadā **izsniegti valsts aizdevumi par 271,4 milj. latu**, no kuriem 215,3 milj. latu – Latvijas Privatizācijas aģentūrai AS „Parex banka” subordinētā pamatkapitāla palielināšanai Likuma par budžetu un finanšu vadību 8.¹panta pirmajā daļā noteikto mērķu realizācijai saskaņā ar Likuma par budžetu un finanšu vadību 36.panta sestajā daļā noteikto, kas ir 81,7% no kopējā 2009.gadā izsniegto aizdevumu apmēra (2009.gadā Latvijas Privatizācijas aģentūra veikusi aizdevuma atmaksas 91,6 milj. latu apmērā). **Pašvaldībām 2009.gadā izsniegto aizdevumu apmērs bija 48,1 milj. latu (17,7%)**. Atlikušo valsts izsniegto aizdevumu daļu 0,5% apmērā saņēmušas kapitālsabiedrības.

Pašvaldības no cita aizdevēja var saņemt aizdevumu tikai ar finanšu ministra atļauju un ja cita aizdevēja aizdevuma nosacījumi ir izdevīgāki nekā Valsts kases piedāvātie. 2009.gadā **pašvaldības** no kopējā saņemto aizdevumu apjoma (gan no Valsts kases, gan cita aizdevēja) tieši **no Valsts kases saņēmušas aizdevumus 99%** apmērā. **Pašvaldību kopējais parāds** 2009.gada 31.decembrī bija **495,6 milj. latu**, t.sk. pašvaldību parādsaistību apmērs Valsts kasei veidoja 369,9 milj. latu.

2009.gadā **aizdevumiem, kas izsniegti latos, piemērojamās īstermiņa procentu likmes svārstījās no 4,712% līdz 16,534% gadā, bet eiro piemērojamās procentu likmes svārstījās no 2,022% līdz 4,934%.**

2010.gadā valsts aizdevumus plānots izsniegt pašvaldībām, kā arī tikai ES līdzfinansēto projektu īstenošanai. Tos plānots izsniegt šādiem valsts aizdevumu saņēmējiem: kapitālsabiedrībām, kurās valsts vai pašvaldību daļa pamatkapitālā atsevišķi vai kopsummā pārsniedz 50%, un vairāku pašvaldību veidotām kapitālsabiedrībām, kurās pašvaldību daļa pamatkapitālā kopsummā pārsniedz 65%, kā arī tiem zinātniskajiem institūtiem un augstskolām, kurām ir noteikts atvasinātas publiskas personas statuss, un ostu pārvaldēm.

3.3. Likviditātes vadība

Likviditātes vadības **mērķis** ir savlaicīgi un pilnā apmērā **nodrošināt naudas līdzekļus finansiālo saistību izpildei**. Lai realizētu kvalitatīvu likviditātes vadību, Valsts kase nosaka naudas līdzekļu **likviditātes nodrošināšanas prasības** un **likviditātes prasību izpildes kārtību**.

Likviditātes nodrošināšanas prasību ievērošanai Valsts kase veic šādas darbības:

- 1) uzrauga likvīdo naudas līdzekļu nodrošinājumu, kā arī likviditātes limitu un likvīdo naudas līdzekļu rezerves apjoma ievērošanu;
- 2) savlaicīgi apzina situācijas, kuras var pasliktināt naudas līdzekļu likviditāti un radīt maksājumu vai likviditātes krīzi;
- 3) izvieta uz laiku brīvos naudas līdzekļus tā, lai uzturētu pietiekamu likvīdo naudas līdzekļu apjomu, kas nodrošinātu likvīdo naudas līdzekļu rezerves un likviditātes limitu izpildi attiecīgajā periodā.

Valsts kase, vadot finanšu resursus, ievēro likviditātes nodrošināšanas prasības, tādējādi mazinot maksājumu vai likviditātes krīzes iestāšanās risku.

2009.gadā, pamatojoties uz finansēšanas nepieciešamību un situāciju finanšu tirgos, Valsts kase nodrošinājusi **likvīdo naudas līdzekļu apjomu**, kā arī izvietojusi uz laiku brīvos naudas līdzekļus, uzturot nepieciešamo **likvīdo naudas līdzekļu rezervi**. 2009.gadā likviditātes nodrošināšanai izmantoti pieejamie līdzekļu atlikumi, iekšējā finanšu tirgū piesaistītie resursi, kā arī Latvijai piešķirtā starptautiskā finanšu aizņēmuma programmas atbalsta resursi.

2009.gada beigās **Valsts kases kontos pieejamo resursu atlikums sasniedza 1,3 mljrd. latu** (t.sk. finanšu sektora stabilizācijas pasākumiem iezīmētie resursi ~ 456 milj. latu).

2009.gada pirmajā pusē Valsts kase turpināja izvietot uz laiku brīvos līdzekļus depozītos vietējās un ārvalstu komercbankās, ievērojot piesardzīguma principu un ierobežojot partnerpuses risku. Piesardzīguma principa ievērošanu Valsts kase nodrošina, definējot skaidrus darījumu partneru limitu noteikšanas pamatprincipus, kuri balstīti uz starptautisko reitinga aģentūru piešķirtajiem kredītreitingiem, papildus vērtējot arī darījumu partneru finansiālās darbības attīstību. 2009.gada otrajā pusē saskaņā ar 2009.gada 27.jūlija nodomu vēstuli Starptautiskajam Valūtas fondam uz laiku brīvie naudas līdzekļi tiek izvietoti **tikai Latvijas Bankā**.

AS “Parex banka” likviditātes nodrošināšanas atbalsta pasākumi

2009.gadā AS “Parex banka” likviditātes nodrošināšanas atbalsta pasākumu ietvaros Valsts kase izvietojusi akciju sabiedrībā “Parex banka” termiņnoguldījumus uz konkrētu termiņu ar tiesībām pēc termiņa beigšanās šos noguldījumus pagarināt, kā arī pagarinājusi 2008.gadā izvietotos termiņnoguldījumus.

2009.gadā akciju sabiedrībā “Parex banka” tās likviditātes atbalsta nodrošināšanai Valsts kase izvietojusi divus jaunus termiņnoguldījumus un pārtraukusi piecus 2008.gadā izvietotos noguldījumus. Visiem akciju sabiedrībā “Parex banka” izvietotajiem termiņnoguldījumiem piemērotas tirgus situācijai atbilstošas procentu likmes – uz 2009.gada 31.decembri spēkā ir septiņi Valsts kases veiktie termiņnoguldījumu” 622 milj. latu (ekvivalents) apmērā, no kuriem seši ir eiro valūtā, bet viens – latos.

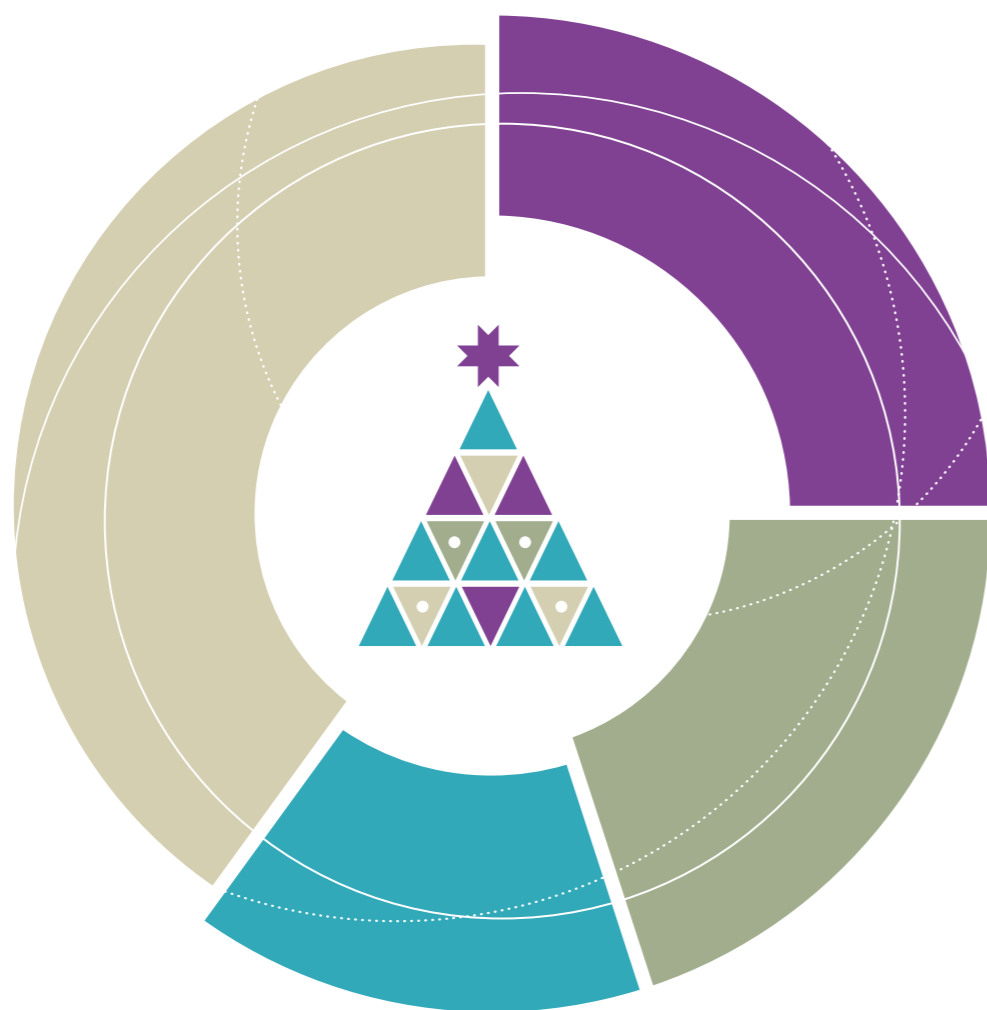
4.tabula

Valsts kases termiņnoguldījumi AS "Parex banka" uz 2009.gada 31.decembri

Nr.p.k.	Sākuma datums	Termiņnoguldījuma summa (tūkst.)	Valūta	Procentu likme (%)
1.	10.11.2008.	291 330,24	EUR	4,667
2.	12.11.2008.	9 250,00	LVL	11,448
3.	12.12.2008.	20 000,00	EUR	4,688
4.	15.12.2008.	30 000,00	EUR	4,662
5.	17.12.2008.	11 027,63	EUR	4,662
6.	23.12.2008.	287 074,55	EUR	4,683
7.	17.03.2009.	232 500,00	EUR	4,662
Kopā		871 932,42	EUR	
		9 250,00	LVL	
		622 047,59	LVL ekvivalents	

Avots: Valsts kase

AS "Parex banka" likviditātes atbalsta pasākumu ietvaros izsniegti galvojumi par bankas saistībām pret sindicēto kredītu devējiem, kā arī veikta kapitāla palielināšana (sk. 2.9.nodaļu).

ES politiku instrumentu maksājumu un sertifikācijas iestādes funkciju realizācija

4.1. Maksājumu iestādes funkcija 2004.-2006.gada plānošanas periodā

Saskaņā ar ES regulās noteikto maksājumu iestāde ir viena vai vairākas valsts, reģionālās vai vietējās iestādes vai struktūras, ko izraugās dalībvalsts, lai tā apliecinātu veiktos izdevumus, iesniegtu maksājuma pieprasījumus un izdevumu deklarācijas, kā arī saņemtu maksājumus no Eiropas Komisijas. Maksājumu iestādei, tāpat kā citām ES politiku instrumentu ieviešanā iesaistītajām iestādēm ir jānodrošina instrumentu darbība saskaņā ar Eiropas Kopienas interesēm, kā arī efektīva struktūrfondu vadība un uzraudzība saskaņā ar ES regulām un vadlīnijām.

Maksājumu iestādes funkcijas ir saņemt līdzekļus no Eiropas Komisijas un veikt maksājumus fondu atbalsta saņēmējiem iespējami īsākā termiņā un pilnā apjomā.

Valsts kase maksājumu iestādes funkcijas sāka pildīt 2004.gada 1.maijā.

Valsts kase veic šādu ES politiku instrumentu maksājumu iestādes funkcijas:

- 1) **ES struktūrfondu** – Eiropas Reģionālās attīstības fonda, Eiropas Sociālā fonda, Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda un Zivsaimniecības vadības finansēšanas instrumenta;
- 2) **Kohēzijas fonda**;
- 3) **Eiropas Kopienas iniciatīvas EQUAL.**

Apliecinot ES politiku instrumentu maksājumu pieprasījumos un izdevumu deklarācijās iekļautos izdevumus, **maksājumu iestādes uzdevums ir pārliecināties par projektu ietvaros veikto izdevumu pareizību, pamatotību un atbilstību ES regulu noteikumiem, kā arī par starpniekinstitūciju/vadošās iestādes izveidoto vadības kontroles sistēmu vai pārbažu pietiekamību.** Lai to nodrošinātu, maksājumu iestādei ir tiesības lūgt vadošajai iestādei ieviest papildu kontroles starpniekinstitūcijās/vadošajā iestādē, kā arī veikt finanšu kontroles un auditus starpniekinstitūcijās/vadošajā iestādē.

2009.gadā ES struktūrfondu ietvaros Valsts kase veikusi **291 maksājuma uzdevumu pārbaudi** un no struktūrfondu līdzekļiem **izmaksājusi 36 269 tūkst. eiro.**

2009.gadā Eiropas Komisijai iesniegta viena ES Sociālā fonda starpposma izdevumu deklarācija, deklarējot 12 950 tūkst. eiro. Atbilstoši Eiropas Komisijas lēmumam izdevumu attiecināmības periods beidzās 2009.gada 30.jūnijā un, ņemot vērā, ka jau 2008.gadā tika saņemti pēdējie iespējamie starpposma maksājumi, visi Eiropas Komisijai vēl nedeklarētie izdevumi iekļauti noslēgumu izdevumu deklarācijās. Atbilstoši vadošās iestādes grafikam maksājuma iestādē iesniegtas pārbaudei 2.līmeņa starpniekinstitūciju sagatavotās izdevumu deklarācijas. Maksājumu iestāde veica nepieciešamās pārbaudes, lūdza veikt korekcijas un apstiprinātās noslēgumu izdevumu deklarācijas iesniedza neatkarīgajai struktūrvienībai atzinuma sniegšanai. Atbilstoši veikto pārbažu rezultātiem Eiropas Komisijai ar noslēguma izdevumu deklarācijām ir iespējams pieprasīt visu vienotajā programmdokumentā paredzēto ES finansējumu.

2010.gadā maksājumu iestāde turpinās 2004.-2006.gada plānošanas perioda struktūrfondu slēguma procesu un pēc saskaņotā neatkarīgās struktūrvienības atzinuma saņemšanas nodrošinās noslēguma izdevumu deklarāciju iesniegšanu Eiropas Komisijā normatīvajos aktos noteiktajos termiņos un kārtībā.

Kohēzijas fonda ietvaros 2009.gadā Eiropas Komisijai iesniegtas 18 izdevumu deklarācijas, no tām četras noslēguma izdevumu deklarācijas, kopā pieprasot Eiropas Komisijai 42 056 tūkst. eiro. Valsts kase no Kohēzijas fonda līdzekļiem 2009.gadā izmaksājusi 60 126 tūkst. eiro jeb 42 257 tūkst. latu.

Eiropas Komisijai iesniedzamo Kohēzijas fonda izdevumu deklarāciju skaits turpina samazināties, jo tuvojas programmas noslēgums, kā arī lielākajai daļai šobrīd īstenojamo projektu pieprasītā summa (avansa un starpposma maksājumu veidā) ir sasniegusi 80%, kas saskaņā ar Eiropas Padomes Regulu 1265/99, kas groza II pielikumu Regulā (EK) Nr.1164/94 par Izlīdzināšanas fonda izveidi 4.punktu, ir maksimālā avansa un starpposma maksājumos izmaksājamā summa. Līdz ar to šādiem projektiem starpposma izdevumu deklarācijas vairs netiek iesniegtas. 2010.gadā ir plānots slēgt un iesniegt noslēguma dokumentāciju Eiropas Komisijai par vēl 11 projektiem.

Eiropas Kopienas iniciatīvas EQUAL ietvaros 2009.gada 9.jūnijā Eiropas Komisijai tika iesniegta noslēguma izdevumu deklarācija, pieprasot 400,4 tūkst. eiro. Maksājumu iestāde veica nepieciešamās pārbaudes noslēguma izdevumu deklarācijas apstiprināšanai, lai gūtu pārliecību, ka izdevumu deklarācijā iekļautie izdevumi atbilst projektu un programmas nosacījumiem un visi trūkumi, kas tika konstatēti auditā un kontrolēs ir novērsti un neietekmē deklarēto izdevumu attiecināmību. Kā pozitīvu faktu ir jāmin, ka pēc neatkarīgās iestādes pārbaudes maksājumu iestādes apstiprināto noslēguma izdevumu deklarāciju nebija neieciešams precizēt, kas liecina par Labklājības ministrijas kā vadošās iestādes un maksājumu iestādes iekšējās kontroles sistēmas efektīvu darbību.

5.tabula

2009.gadā Eiropas Komisijai sertificēto izdevumu salīdzinājums ar 2008.gada datiem

ES politiku instruments	2008		2009	
	Nosūtītās deklarācijas	Deklarētie izdevumi, tūkst. EUR	Nosūtītās deklarācijas	Deklarētie izdevumi, tūkst. EUR
Kohēzijas fonds	47	211 042	18	113 279
Struktūrfondi	12	255 356	1	12 950
EQUAL	3	1 643	1	119
Kopā	62	468 041	20	126 348

Avots: Valsts kase

Valsts kase ir maksājumu iestāde arī **Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumentam** un **Norvēģijas valdības divpusējam finanšu instrumentam**.

Noslēdzoties pirmajam Eiropas Ekonomikas zonas un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta periodam, 2009.gadā pilnībā apstiprināti visi projekti par kopējo summu – 50,5 milj. eiro jeb 35,5 milj. latu apmērā.

Finanšu instrumentu darbības laikā apstiprināti 68 individuālie projekti, trīs programmas (vides politikas integrācija Latvijā, PPP veicināšana, pārrobežu sadarbība) un sešas grantu shēmas (pilsoniskās sabiedrības stiprināšana un sabiedrības integrācija, akadēmiskie pētījumi, nevalstisko organizāciju fonds, stipendiju grantu shēma, projektu sagatavošanas fonds, īstermiņa ekspertu fonds). Individuālo projektu, programmu un grantu shēmu ieviešana turpināsies līdz 2011.gada 30.aprīlim. Ņemot vērā minēto, 2009.gadā uzsākta aktīva projektu ieviešana un līdzekļu apguve, par ko liecina saņemto avansu un iesniegto starpposma pārskatu skaits (sk. 6.tabulu).

6.tabula

2009.gadā Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta ietvaros pieprasītais un saņemtā finansējums, salīdzinājumā ar 2008.gadu, tūkst. EUR

Maksājuma veids	Nosūtīto pārskatu skaits		Pieprasītā summa		Saņemtā summa	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Avansa	3	22	110	1 210	110	1 210
Starpposma/ noslīguma	14	68	2 419	7 330	2 419	6 916
Kopā	17	90	2 529	8 540	2 529	8 126

Avots: Valsts kase

Latvijas un Šveices sadarbības programmas ieviešanā 2009.gadā parakstīti pieci līgumi par palīdzības piešķiršanu projektu īstenošanai. Izstrādāti un 2009.gada 31.martā pieņemti Ministru kabineta noteikumi Nr.273 “Latvijas un Šveices sadarbības programmas vadības nodrošināšanas kārtība”, kas nosaka projektu apstiprināšanu, ieviešanu un uzraudzību, kā arī Finanšu ministrijas kārtība, kas nosaka vadošās iestādes un maksājumu iestādes funkciju izpildi. Valsts kasē 2009.gadā izveidota vadības un kontroles sistēma, kas nodrošina **Latvijas un Šveices sadarbības programmas maksājumu iestādes funkciju veikšanu**. Pirmie maksājumi plānoti 2010.gadā.

4.2. Sertifikācijas iestādes un maksājumu iestādes funkcija 2007.-2013.gada plānošanas periodā

Saskaņā ar ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības likumu Valsts kase pilda Eiropas Reģionālās attīstības fonda, ESF un Kohēzijas fonda **sertifikācijas iestādes un maksājumu iestādes funkcijas** 2007.-2013.gada plānošanas periodā. **Sertifikācijas iestādes funkcijas** ir sagatavot un iesniegt Eiropas Komisijai apstiprinātas izdevumu deklarācijas un maksājumu pieteikumus un apstiprināt, ka deklarētie izdevumi atbilst spēkā esošajiem Eiropas Kopienas un dalībvalsts noteikumiem. **Maksājumu iestādes funkcijas** ir nodrošināt no Eiropas Komisijas saņemto un izlietoto ES fondu līdzekļu uzskaiti un veikt maksājumus ES fondu finansējuma saņēmējiem iespējami **īsākā termiņā**.

2009.gadā **ES fondu ietvaros 2007.-2013.gada plānošanas periodam** Valsts kase veikusi 2 466 maksājumu uzdevumu pārbaudi un apmaksu, tai skaitā 890 avansa maksājumus. **No ES fondu līdzekļiem** Valsts kase **izmaksājusi 282 608 tūkst. latu** (399 720 tūkst. eiro). Avansos ES fondu projektu ietvaros Valsts kase izmaksājusi 154 049 tūkst. latu.

2009.gadā sertifikācijas iestāde uzsāka izdevumu deklarāciju iesniegšanu Eiropas Komisijai un attiecīgi arī sāka saņemt no Eiropas Komisijas pirmos starpmaksājumus (sk. 7.tabulu). 2009.gadā Eiropas Komisijai iesniegtas 23 starpposma izdevumu deklarācijas, savukārt, lai Eiropas Komisijai sagatavotu izdevumu deklarācijas, no sadarbības un atbildīgajam iestādēm saņemtas un pabaudītas 69 izdevumu deklarācijas.

7.tabula
2009.gadā Eiropas Komisijai sertificētie izdevumi un saņemtās atmaksas

ES politiku instruments	Iesniegto izdevumu deklarāciju skaits	Deklarētie attiecināmie izdevumi, tūkst. EUR	Pieprasīts EK, tūkst. EUR	Saņemts, tūkst. EUR
1.Darbības programma (ESF)	6	23 592	19 868	19 868
2.Darbības programma (ERAF)	8	219 108	167 232	160 623 ⁵
3.Darbības programma	9	156 210	123 856	63 254
<i>t.sk. ERAF</i>	5	40 365	34 301	28 348 ⁶
<i>t.sk Kohēzijas fonds</i>	4	115 845	89 555	34 906 ⁷
Kopā	23	398 910	310 956	243 745

Avots: Valsts kase

Atbilstoši veiktajiem grozījumiem Ministru kabineta 2007.gada 26.jūnija noteikumos Nr.418 "Kārtība, kādā paredzami valsts budžeta līdzekļi Eiropas Savienības fonda līdzfinansēto projektu īstenošanai, kā arī maksājumu veikšanas un izdevumu deklarācijas sagatavošanas kārtība" no 2009.gada jūlija izdevumu deklarācijas sertifikācijas iestādē tiek saņemtas katru mēnesi – iepriekš tās tika sagatavotas reizi ceturksnī –, kā arī samazinājies sertifikācijas iestādei paredzētais deklarāciju pārbaudes termiņš no 23 darba dienām uz 18. Šādas izmaiņas pozitīvi ietekmēja līdzekļu ātrāku saņemšanu no Eiropas Komisijas.

⁵ Starpību veido 2009.gadā pieprasītais, bet 2010.gadā Eiropas Komisijas apmaksātais līdzekļu pieprasījums, kā arī 1 046 tūkst. EUR, kas radās, piemērojot Eiropas Komisijas pieprasāmo līdzekļu aprēķina metodiku, kas no Eiropas Komisijas puses tika skaidrota tikai 2009.gada pēdējā ceturksnī.

⁶ Starpību veido 2009.gadā pieprasītais, bet 2010.gadā Eiropas Komisijas apmaksātais līdzekļu pieprasījums.

⁷ Starpību veido 2009.gadā pieprasītais, bet 2010.gadā Eiropas Komisijas apmaksātais līdzekļu pieprasījums.

2009.gadā 2007.-2013.gada plānošanas perioda ietvaros no Eiropas Komisijas avansā veidā saņemti 181 217 tūkst. eiro

8.tabula

2009.gadā no Eiropas Komisijas saņemtie avansa maksājumi

ES politiku instruments	Saņemtie avansa maksājumi, tūkst. EUR
1.Darbības programma (ESF)	22 026
2.Darbības programma (ERAF)	29 469
3.Darbības programma	129 722
<i>t.sk. ERAF</i>	68 131
<i>t.sk Kohēzijas fonds</i>	61 591
Kopā	181 217

Avots: Valsts kase

Iestādes pārvaldība

5.1. Valsts kases finansējums un tā izlietojums

Valsts kases finansējumu veido:

- 1) dotācija no vispārējiem ieņēmumiem;
- 2) maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi:
 - ieņēmumi par valsts aizdevumu apkalpošanu,
 - ieņēmumi par valsts galvojumu apkalpošanu.

Valsts kase 2009.gadā īstenojusi šādas **pamatbudžeta programmas un apakšprogrammas:**

- 1) programmu “Budžeta izpilde un valsts parāda vadība”:
 - apakšprogrammu “Budžeta izpilde”;
 - apakšprogrammu “Valsts parāda vadība”;
- 2) apakšprogrammu “Iemaksas starptautiskajās organizācijās”;
- 3) apakšprogrammu “Kompensācijas rehabilitētajiem pilsoņiem”;
- 4) programmu “Valsts budžeta aizdevumi un to atmaksāšana”;
- 5) programmu “Dotācija pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondam”;
- 6) apakšprogrammu “Līdzekļu neparedzētiem gadījumiem izlietojums”.

Apakšprogrammas “Budžeta izpilde” mērķis ir efektīva un saimnieciska budžeta izpildes procesa nodrošināšana un Valsts kases sniegto pakalpojumu kvalitātes pilnveidošana atbilstoši labākajai finanšu vadības praksei.

Apakšprogrammas “Valsts parāda vadība” mērķis ir nodrošināt nepieciešamos finanšu resursus, tai skaitā publiskajos kapitāla tirgos, ar iespējami zemākām izmaksām, ierobežojot finanšu riskus, kā arī iespējami veicinot valsts finanšu interešu nodrošināšanu valsts galvojumu sniegšanas procesā, ņemot vērā valsts makroekonomiskās stabilitātes faktorus un kapitāla tirgus un finanšu sistēmas attīstību, kas vērsta uz eiro valūtas ieviešanu vidējā termiņā.

Apakšprogrammas “Iemaksas starptautiskajās organizācijās” mērķis ir laicīgi un pilnā apmērā veikt Latvijas Republikas ikgadējos dalības maksājumus starptautiskajās finanšu organizācijās, kā arī veikt maksājumus to starptautisko finanšu institūciju kapitālā un/vai rezervēs, kur Latvijas Republika ir kapitāldaļu turētāja, nodrošinot uzņemto saistību izpildi.

Apakšprogrammas “Kompensācijas rehabilitētajiem pilsoņiem” mērķis ir nodrošināt kompensāciju izmaksu rehabilitētajiem pilsoņiem saskaņā ar normatīvajiem aktiem.

Programmas “Valsts budžeta aizdevumi un to atmaksāšana” mērķis ir saskaņā ar attiecīgu budžeta apropriāciju nodrošināt valsts budžeta aizdevumu izsniegšanu, piedāvājot projektu realizētājiem atbilstošākos finanšu resursus, nodrošināt aktuālu informāciju par izsniegto valsts budžeta aizdevumu portfeli, veikt nepieciešamās darbības kavēto maksājumu piedziņas procesā.

Programmas “Dotācija pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondam” mērķis ir nodrošināt dotācijas no valsts budžeta ieskaitīšanu Pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondā saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem.

Apakšprogrammas “Līdzekļu neparedzētiem gadījumiem izlietojums” ietvaros Valsts kasei ar Finanšu ministrijas 2009.gada 17.marta rīkojumu Nr.179 tika piešķirti līdzekļi zaudējumu segšanai sakarā ar 2009.gada 13.janvāra masu nekārtībām Vecrīgā.

9.tabula

Valsts pamatbudžeta finansējums un tā izlietojums (kopsavilkums pa visām programmām, LVL)

Nr. p.k.	Finanšu līdzekļi	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			apstiprināts likumā	faktiskā izpilde
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā):	98 888 521	233 458 918	233 749 752
1.1.	dotācijas	97 776 525	231 842 443	231 842 443
1.2.	maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi	1 111 996	1 616 475	1 907 309
2.	Izdevumi (kopā):	97 809 332	233 458 918	220 190 749
2.1.	uzturēšanas izdevumi (kopā):	97 162 018	232 313 055	219 129 676
2.1.1.	kārtējie izdevumi	6 560 293	9 098 478	7 843 656
2.1.2.	procentu maksājumi	77 345 000	210 200 300	198 473 804
2.1.3.	subsīdijas un dotācijas	353 083	250 000	220 969
2.1.4.	starptautiskā sadarbība	5 750 745	5 611 380	5 438 350
2.1.5.	uzturēšanas izdevumu transferti	7 152 897	7 152 897	7 152 897
2.2.	izdevumi kapitālieguldījumiem	647 314	1 145 863	1 061 073
	Finansiālā bilance	1 079 189	-	13 559 003
	Maksas pakalpojumu un citu pašu ieņēmumu naudas līdzekļu atlikumu izmaiņas palielinājums (-) vai samazinājums (+)	43 510	-	-290 834

Avots: Valsts kase

2009.gadā valsts pamatbudžeta ietvaros apstiprināti **resursi izdevumu segšanai 233 458 918 latu** apmērā, tai skaitā:

- 1) **dotācija no vispārējiem ieņēmumiem 231 842 443 latu** apmērā;
- 2) **pašu ieņēmumi par valsts aizdevumu un galvojumu apkalpošanu 1 616 475 latu** apmērā.

Maksas pakalpojumu un citu pašu ieņēmumu naudas līdzekļu atlikums uz perioda sākumu ir 521 370 lati, palielinājums periodā ir 290 834 lati, kā rezultātā šo līdzekļu atlikums uz perioda beigām veido 812 204 latus.

2009.gadā valsts pamatbudžeta ietvaros apstiprinātie resursi izdevumu segšanai 233 458 918 latu apmērā ir par 135 649 586 latiem vairāk nekā 2008.gada faktiskie izdevumi. **Resursi izdevumu segšanai faktiski izlietoti 220 190 749 latu** apmērā, kas ir par 122 381 417 latiem vairāk nekā 2008.gadā un **veido 125,1% no 2008.gada faktisko izdevumu apjoma.**

10.tabula

Valsts pamatbudžeta finansējums un tā izlietojums pamatbudžeta programmai "Budžeta izpilde un valsts parāda vadība" (LVL)

Nr. p.k.	Finanšu līdzekļi	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			apstiprināts likumā	faktiskā izpilde
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā):	85 474 624	220 436 847	220 727 681
1.1.	dotācija no vispārējiem ieņēmumiem	84 362 628	218 820 372	218 820 372
1.2.	maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi	1 111 996	1 616 475	1 907 309
2.	Izdevumi (kopā):	84 552 607	220 436 847	207 370 889
2.1.	uzturēšanas izdevumi (kopā):	83 905 293	219 290 984	206 309 816
2.1.1.	kārtējie izdevumi	6 560 293	9 090 684	7 836 012
2.1.2.	procentu maksājumi	77 345 000	210 200 300	198 473 804
2.2.	izdevumi kapitālieguldījumiem	647 314	1 145 863	1 061 073
	Finansiālā bilance	922 017	-	13 356 792
	Maksas pakalpojumu un citu pašu ieņēmumu naudas līdzekļu atlikumu izmaiņas palielinājums (-) vai samazinājums (+)	43 510	-	-290 834

Avots: Valsts kase

11.tabula

Valsts pamatbudžeta finansējums un tā izlietojums pamatbudžeta apakšprogrammai "Budžeta izpilde" (LVL)

Nr. p.k.	Finanšu līdzekļi	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			apstiprināts likumā	faktiskā izpilde
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā):	5 953 624	5 241 159	5 531 993
1.1.	dotācija no vispārējiem ieņēmumiem	4 841 628	3 624 684	3 624 684
1.2.	maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi	1 111 996	1 616 475	1 907 309
2.	Izdevumi (kopā):	5 867 939	5 241 159	4 787 543
2.1.	uzturēšanas izdevumi (kopā):	5 220 625	4 095 296	3 726 470
2.1.1.	kārtējie izdevumi	5 220 625	4 095 296	3 726 470
2.2.	izdevumi kapitālieguldījumiem	647 314	1 145 863	1 061 073
	Finansiālā bilance	85 685	-	744 450
	Maksas pakalpojumu un citu pašu ieņēmumu naudas līdzekļu atlikumu izmaiņas palielinājums (-) vai samazinājums (+)	43 510	-	-290 834

Avots: Valsts kase

2009.gadā faktiskie izdevumi kapitālieguldījumiem, salīdzinot ar iepriekšējo pārskata periodu, palielinājušies par 413 759 latiem – tas skaidrojams galvenokārt ar projekta "Vienotās valsts budžeta plānošanas un izpildes informācijas sistēmas (SAP) ieviešana" īstenošanas laika grafika izmaiņām salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu, kā arī ar citu informācijas sistēmu papildināšanas darbiem.

Pamatbudžeta apakšprogrammas "Budžeta izpilde" naudas līdzekļu atlikumu izmaiņas 290 834 latu apmērā veido ieņēmumu par sniegtajiem maksas pakalpojumiem pieaugums.

12.tabula

Valsts pamatbudžeta finansējums un tā izlietojums pamatbudžeta apakšprogrammai "Valsts parāda vadība" (LVL)

Nr. p.k.	Finanšu līdzekļi	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			apstiprināts likumā	faktiskā izpilde
1.	Resursi izdevumu segšanai (kopā)	79 521 000	215 195 688	215 195 688
1.1.	dotācija no vispārējiem ieņēmumiem	79 521 000	215 195 688	215 195 688
1.2.	maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi	-	-	-
1.3.	ārvalstu finanšu palīdzība	-	-	-
2.	Izdevumi (kopā):	78 684 668	215 195 688	202 583 346
2.1.	uzturēšanas izdevumi (kopā):	78 684 668	215 195 688	202 583 346
2.1.1.	kārtējie izdevumi	1 339 668	4 995 388	4 109 543
2.1.2.	procentu izdevumi	77 345 000	210 200 300	198 473 803
2.2.	kapitālie izdevumi	-	-	-
	Finansiālā bilance	836 332	-	12 612 342

Avots: Valsts kase

Pārskata gadā pamatbudžeta apakšprogrammas “Valsts parāda vadība” ietvaros kopējie izdevumi tika plānoti 215,2 milj. latu apmērā, faktiskā izpilde veidoja 94,1% jeb 202,6 milj. latu no plānotā.

Pamatbudžeta apakšprogrammas “Valsts parāda vadība” ietvaros veikti procentu maksājumi ārvalstu un starptautiskām finanšu institūcijām saskaņā ar noslēgtajiem līgumiem un no atvasināto finanšu instrumentu rezultāta, valsts emitēto vērtspapīru procentu un valsts emitēto obligāciju kuponu maksājumi, kā arī maksājumi, kas saistīti ar valsts parāda vadību, t.sk. maksa par valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīru reģistrāciju, glabāšanu un vērtspapīru notikumu apkalpošanu Latvijas Centrālajā depozitārijā, kā arī to iekļaušanu NASDAQ OMX Riga oficiālajā sarakstā, maksājumi par finanšu tirgus informācijas sistēmu izmantošanu, par juridiskajiem, kredītreitinga aģentūru un citiem ar valsts parāda vadību saistītiem pakalpojumiem. Veikti arī maksājumi kredītiestādēm par kontu apkalpošanu (t.sk. par kredītkaršu apkalpošanu), kā arī procentu maksājumi Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai un pārējiem ieguldītājiem par speciālā budžeta, valsts un pašvaldību budžeta līdzekļu ieguldījumiem depozītā Valsts kasē un kontu atlikumu izmantošanu saskaņā ar noslēgtajiem līgumiem.

13.tabula

Valsts pamatbudžeta finansējums un tā izlietojums pamatbudžeta programmai "Iemaksas starptautiskajās organizācijās" (LVL)

Nr. p.k.	Finanšu līdzekļi	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			apstiprināts likumā	faktiskā izpilde
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā):	5 811 000	5 611 380	5 611 380
1.1.	dotācija no vispārējiem ieņēmumiem	5 811 000	5 611 380	5 611 380
1.2.	maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi			
1.3.	ārvalstu finanšu palīdzība			
2.	Izdevumi (kopā):	5 750 745	5 611 380	5 438 350
2.1.	uzturēšanas izdevumi (kopā):	5 750 745	5 611 380	5 438 350
2.1.1.	starptautiskā sadarbība	5 750 745	5 611 380	5 438 350
2.2.	izdevumi kapitālieguldījumiem	-	-	-
	Finansiālā bilance	60 255	-	173 030

Avots: Valsts kase

Latvijas Republika ir dalībvalsts vairākās starptautiskās finanšu institūcijās un organizācijās. Līdz ar iestāšanos šajās organizācijās Latvijas Republika iegūst ne tikai tiesības, bet arī uzņemas noteiktas saistības, t.i., veikt iemaksas kapitālā un rezervēs, kā arī ikgadējos maksājumus par dalību tajās. Šīs programmas ietvaros Valsts kase nodrošina Latvijas Republikas uzņemto saistību izpildi pilnā apmērā un savlaicīgi saskaņā ar maksājumu grafikiem. 2009.gadā Valsts kase veikusi iemaksas tādās starptautiskajās finanšu institūcijās kā ERAB, EIB, ZIB, EPAB, Starptautiskā Attīstības aģentūra, Starptautiskā Muitas organizācija un Eiropas Nodokļu administrācijas organizācija.

2009.gadā bija plānots veikt iemaksas 5 611 380 latu apmērā. Visi plānotie saistību maksājumi starptautiskajās finanšu organizācijās veikti laikus un pilnā apmērā, sasniedzot 5 438 350 latu. Līdz ar to apakšprogrammas galvenais mērķis ir sasniegts.

Kopējais veikto iemaksu apjoms ir mazāks nekā plānotais, jo apakšprogrammas ietvaros netika veikta iemaksa Starptautiskās Attīstības aģentūras 15.resursu papildinājumā un izdevumi maksājumiem ZIB bija mazāki nekā plānotie, ņemot vērā to, ka maksa ir atkarīga no eiro tirgus likmēm, savukārt budžetā plānotais maksājums ERAB pārsniedza nepieciešamo latu summu sakarā ar valūtas kursa LVL/USD svārstībām.

Turpmāk vairāk netiks veiktas iemaksas EIB un ERAB, jo ar 2009.gadu ir beigušās iemaksas EIB kapitālā un rezervēs, arī ERAB ar 2009.gadu ir dzēstas parādzīmes par iemaksām kapitālā.

14.tabula

Valsts pamatbudžeta finansējums un tā izlietojums pamatbudžeta programmai “Kompensācijas rehabilitētajiem pilsoņiem” (LVL)

Nr. p.k.	Finanšu līdzekļi	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			apstiprināts likumā	faktiskā izpilde
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā):	450 000	250 000	250 000
1.1.	dotācija no vispārējiem ieņēmumiem	450 000	250 000	250 000
1.2.	maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi	-	-	-
1.3.	ārvalstu finanšu palīdzība	-	-	-
2.	Izdevumi (kopā):	353 084	250 000	220 969
2.1.	uzturēšanas izdevumi (kopā):	353 084	250 000	220 969
2.1.1.	subsīdijas un dotācijas	353 084	250 000	220 969
2.2.	izdevumi kapitālieguldījumiem	-	-	-
	Finansiālā bilance	96 916	-	29 031

Avots: Valsts kase

Izdevumi kompensācijām rehabilitētajiem pilsoņiem 2009.gadā veikti saskaņā ar Ministru kabineta 1997.gada 30.decembra noteikumiem Nr.443 “Kārtība, kādā atgūstama manta vai kompensējama tās vērtība personām, kurām tā tika atsavināta sakarā ar uzlikto paaugstināto nodokļu un nodevu nesamaksāšanu vai kuras izvairījās no komunistiskā režīma politiskajām represijām”.

15.tabula

Valsts pamatbudžeta finansējums un tā izlietojums pamatbudžeta programmai “Dotācija pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondam” (LVL)

Nr. p.k.	Finanšu līdzekļi	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			apstiprināts likumā	faktiskā izpilde
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā):	7 152 897	7 152 897	7 152 897
1.1.	dotācija no vispārējiem ieņēmumiem	7 152 897	7 152 897	7 152 897
1.2.	maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi	-	-	-
1.3.	ārvalstu finanšu palīdzība	-	-	-
2.	Izdevumi (kopā):	7 152 897	7 152 897	7 152 897
2.1.	uzturēšanas izdevumi (kopā):	7 152 897	7 152 897	7 152 897
2.1.1.	Uzturēšanas izdevumu transferti	7 152 897	7 152 897	7 152 897
2.2.	izdevumi kapitālieguldījumiem	-	-	-
	Finansiālā bilance	0	-	0

Avots: Valsts kase

16.tabula**Valsts pamatbudžeta finansējums un tā izlietojums pamatbudžeta apakšprogrammai "Līdzekļu neparedzētiem gadījumiem izlietojums" fondam" (LVL)**

Nr. p.k.	Finanšu līdzekļi	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			apstiprināts likumā	faktiskā izpilde
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā):	0	7 794	7 794
1.1.	dotācija no vispārējiem ieņēmumiem	0	7 794	7 794
1.2.	maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi	-	-	-
1.3.	ārvalstu finanšu palīdzība	-	-	-
2.	Izdevumi (kopā):	0	7 794	7 644
2.1.	uzturēšanas izdevumi (kopā):	0	7 794	7 644
2.1.1.	kārtējie izdevumi	-	7 794	7 644
2.2.	izdevumi kapitālieguldījumiem	-	-	-
	Finansiālā bilance	0	-	150

Avots: Valsts kase

Saskaņā ar Finanšu ministrijas 2009.gada 17.marta rīkojumu Nr.179, no Finanšu ministrijas pamatbudžeta apakšprogrammas 99.00.00 "Līdzekļu neparedzētiem gadījumiem izlietojums" piešķirtie līdzekļi zaudējumu segšanai sakarā ar 2009.gada 13.janvāra masu nekārtībām Vecrīgā.

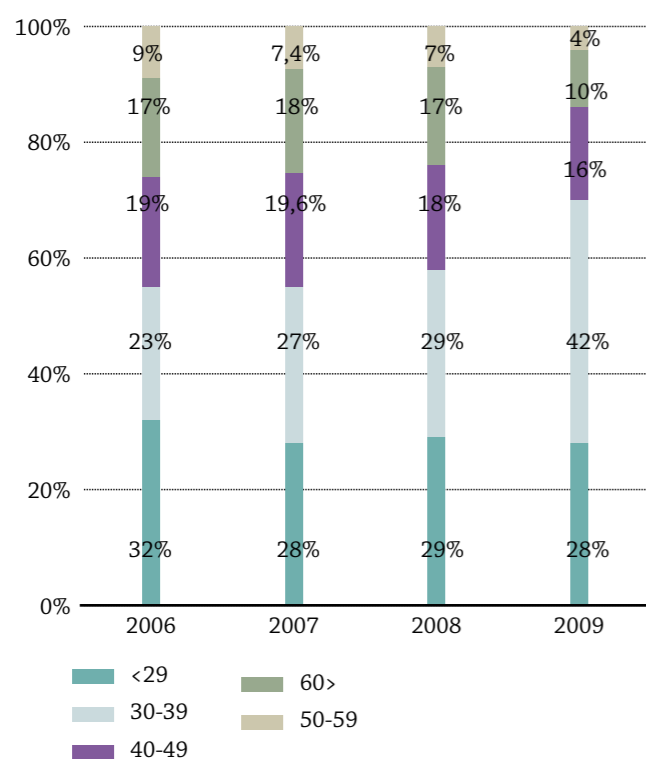
Valsts un pašvaldību iepirkumi

Valsts kasē iepirkumus veic saskaņā ar Publisko iepirkumu likumu, piemērojot atklāta konkursa, sarunu, cenu aptaujas un iepirkumu procedūru. Iepirkuma veikšanai Valsts kases pārvaldnieks izveido iepirkuma komisiju, kura ir kompetenta tā iepirkuma jomā, par kuru slēdz līgumu. Iepirkumus reģistrē un līgumus kontrolē grāmatvedības programmā "Horizon". 2009.gadā Valsts kase veikusi 25 iepirkumus (neskaitot iepirkumus līdz 1000 latiem) un noslēgusi līgumus par 575 401,00 latiem bez PVN.

5.2. Personāls un personāla vadība

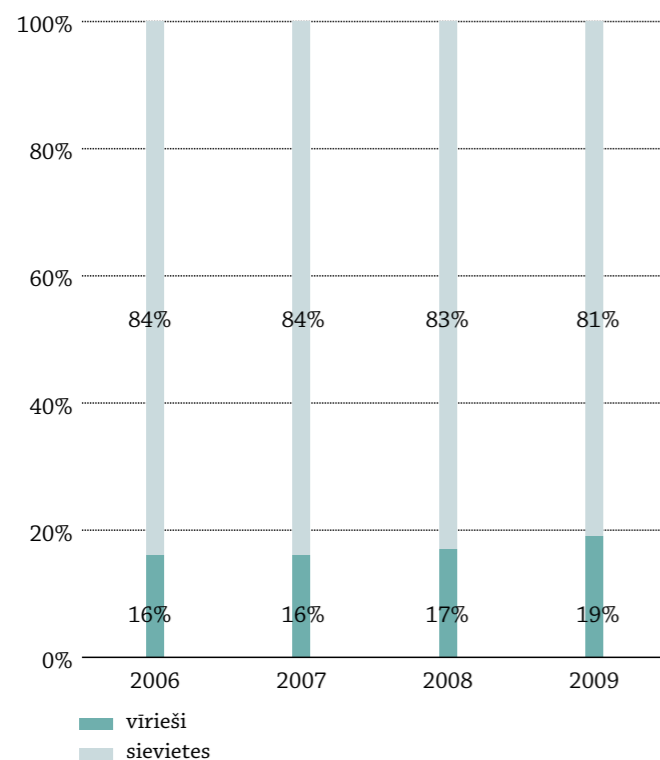
Personāls ir svarīgākais Valsts kases resurss, kas nodrošina Valsts kases funkciju izpildi un stratēģisko mērķu sasniegšanu. 2009.gads personālresursu jomā Valsts kasē bijis **reorganizācijas gads** – turpināta 2008.gadā uzsāktā **centrālā aparāta un valsts budžeta izpildes un kontroles funkcijas izpildē nodarbinātā personāla optimizācija**, pārskatot amatu pienākumus, kā arī izvērtējot turpmāko valsts budžeta izpildes funkcijas nodrošināšanu un pakalpojumu attīstību.

Gada sākumā likvidēti septiņi no 27 reģionālajiem norēķinu centriem un sakarā ar pilnīgu pāreju uz valsts budžeta elektroniskajiem norēķiniem, administratīvi teritoriālo reformu un uzsākot pašvaldību budžeta izpildes pārskatu centralizētu pieņemšanu un apkopošanu, kā arī ņemot vērā ekonomisko situāciju valstī, 2009.gada jūlijā **veikta visa Valsts kases klientu apkalpošanā iesaistītā personāla reorganizācija**, izveidojot Klientu apkalpošanas un pakalpojumu attīstības departamentu ar divām daļām – Klientu apkalpošanas daļu (Rīgā, Daugavpilī, Madonā, Kuldīgā un Valmierā) un Pakalpojumu attīstības daļu.

16.attēls. Valsts kases personāla sadalījums pēc vecuma pa gadiem 2006.-2009.gadā (%)

Avots: Valsts kase

17.attēls. Valsts kases personāla sadalījums pēc dzimuma pa gadiem 2006.-2009.gadā (%)

Avots: Valsts kase

Izmaiņas 2009.gadā skāra arī Valsts kases centrālo aparātu: analizējot administratīvās un personālrresursu izmaksas, apzinot Valsts kases veicamo funkciju apjomu un to nodrošināšanā iesaistīto personālu, kā arī ņemot vērā personāla skaita samazinājumu reģionālajos norēķinu centros un līdz ar to – darba apjoma samazināšanos, veikta personāla skaita samazināšana arī Valsts kases centrālajā aparātā. Kopā 2009.gadā **likvidētas 79 amata vietas** (t.sk. astoņas ar 01.01.2009.).

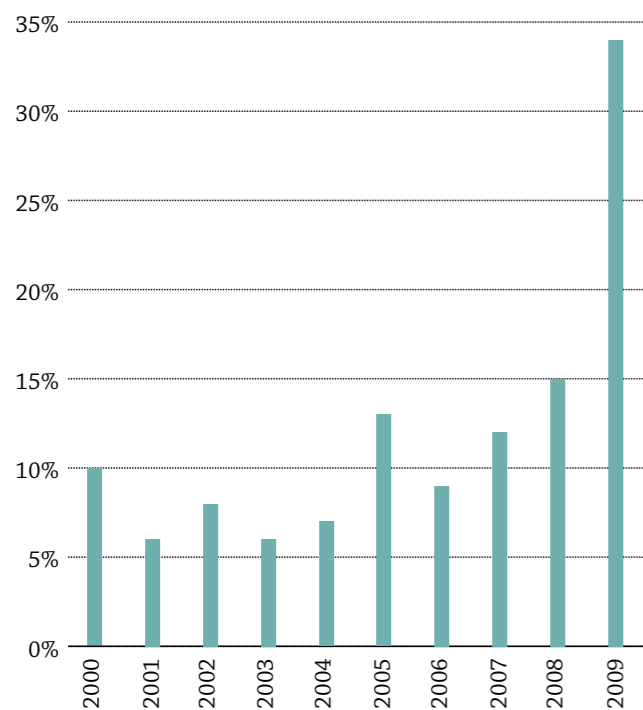
2009.gada janvārī Valsts kasē bija **251 amata vietas**: 228 ierēdņu un 23 darbinieku amati, **kopējais nodarbināto skaits – 242**. Pēc reorganizācijas amatu skaits 2009.gada decembrī samazinājies līdz **182 amata vietām** – 164 ierēdņu un 18 darbinieku amata vietas.

Pārskata periodā nedaudz mainījušies Valsts kases personālsastāva procentuālie rādītāji: pieaudzis to darbinieku īpatsvars, kas ir vecumā no 30 līdz 39 gadiem (sk. 16.attēlu).

2009.gadā **atbrīvoti 66 ierēdņi un darbinieki jeb 34%** (sk. 18.attēlu).

Pārskata gadā Valsts kasē uz vakantajām amata vietām izsludināti 17 pretendentu atlases konkursi. Personāla atlases procesā civildienesta vai darba tiesiskās attiecības ar Valsts kasi nodibinājuši 15 speciālisti. Lai piesaistītu interesentus un atlasītu piemērotākos kandidātus, Valsts kase turpina sadarbību ar plašsaziņas līdzekļiem, augstākajām mācību iestādēm un darba meklēšanas un personāla atlases uzņēmumiem. Profesionāla un objektīva personāla atlases procesa nodrošināšanai tiek organizētas vairākas konkursa pretendentu atlases kārtas, izmantojot punktu vērtējumu sistēmu un organizējot praktiskos pārbaudes uzdevumus un pārrunas.

Valsts kase turpina ieviestu praksi – veicināt savu speciālistu karjeru – 17 darbiniekiem dota iespēja veidot karjeras izaugsmi, pārceļot viņus citos – augstāka līmeņa amatos.

18.attēls. Atbrīvotie darbinieki Valsts kasē pa gadiem (2000.-2009.gads) (%)

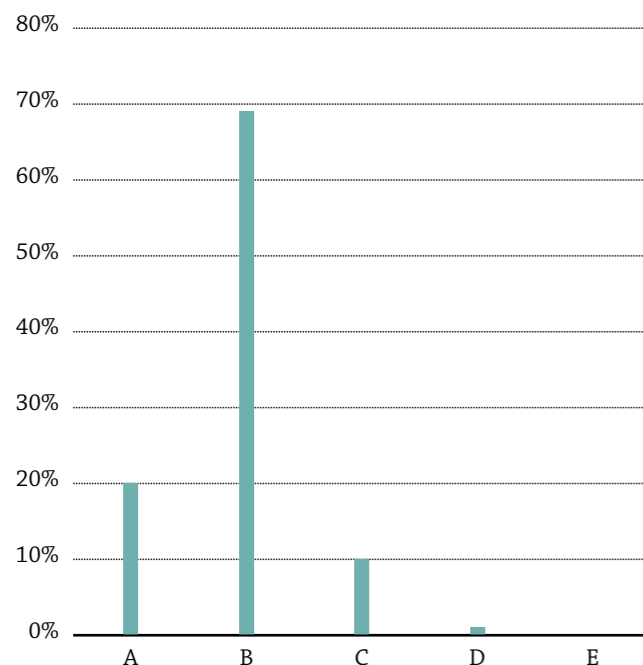
Avots: Valsts kase

Jauno darbinieku iepazīstināšanai ar amata pienākumiem un iestādes darbību Valsts kase pievērš īpašu uzmanību, sagatavojot jaunā darbinieka pārbaudes laika darba plānu un iepazīstinot ar Valsts kases funkcijām un kolektīvu. Pārbaudes laikam beidzoties, vērtēta darba izpilde 17 jaunajiem darbiniekiem. Visi jaunie darbinieki saņēmuši pozitīvu vērtējumu, kas pierāda, ka atlases procesā ir izvēlēti prasībām atbilstoši pretendenti ar prasmi pielietot profesionālās zināšanas un veiksmīgi apgūt jaunus amata pienākumus.

Pamatojoties uz pārbaudes laika darba izpildes novērtēšanas rezultātiem, 2009.gadā 11 ierēdņa amata pretendentiem piešķirts ierēdņa statuss.

2009.gadā gadskārtējā **darba izpildes novērtēšana** Valsts kasē veikta sesto reizi. Darba izpildes rezultāti novērtēti 203 ierēdņiem un darbiniekiem (t.sk. 69 ierēdņiem reģionālajos norēķinu centros). Darba izpildes novērtēšana Valsts kasē ir kļuvusi par vienu no personāla vadības instrumentiem, lai veicinātu darba uzdevumu izpildi, personāla iesaistīšanos stratēģisko mērķu sasniegšanā, motivētu un sniegtu atgriezenisko saiti personālam par darba izpildes rezultātiem (darba izpildes novērtēšanas rezultātus sk. 19.attēlā).

2009.gadā pastiprināta uzmanība pievērsta visu novērtējumu rezultātu pamatotībai – darba uzdevumu izpildes un prasmju vērtējumu analīzei, kā arī uzdevumu izvirzīšanai nākamajam novērtēšanas periodam, lai objektīvāk varētu izmantot novērtējuma rezultātus personāla plānošanā, karjeras attīstībā, kā arī valsts civildienesta vai darba tiesisko attiecību turpināšanas pamatojumā.

19.attēls. 2008./2009.gada darba izpildes novērtēšanas rezultāti (%)

Avots: Valsts kase

- A – darba izpilde visās jomās pārsniedz prasības attiecīgajā nozarē
- B – darba izpilde atsevišķās jomās pārsniedz prasības, bet pārējās jomās noris saskaņā ar prasībām attiecīgajā nozarē
- C – darba izpilde noris saskaņā ar prasībām attiecīgajā nozarē
- D – darba izpilde ne visās jomās sasniedz prasības attiecīgajā nozarē, darba izpildē nepieciešami uzlabojumi
- E – darba izpilde nesaskan ar prasībām attiecīgajā nozarē, visās jomās nepieciešami būtiski un tūlītēji uzlabojumi

Valsts kases lielākā vērtība ir augsti izglītots un profesionāls personāls. **97,% darbinieku ir augstākā izglītība** (t.sk. 44% darbinieku ir maģistra grāds).

Neskatoties uz ierobežotajiem finanšu līdzekļiem, mācības vēl joprojām ir svarīga personāla vadības joma Valsts kasē un 2009.gadā **mācību procesa organizēšanā** tika turpināta prakse meklēt risinājumus darbinieku profesionālajai attīstībai un kompetences paaugstināšanai dažādos bezmaksas semināros un pieredzes apmaiņas pasākumos. Līdzīgi kā 2008.gadā aktuālas bija arī pašu darbinieku savas kompetences ietvaros organizētās un kolēģiem pasniegtās mācības centrālās valdības parāda un aktīvu vadībā, ugunsdrošības prasību ievērošanā, gada finanšu pārskatu sagatavošanā, kā arī informācijas drošības pamatzināšanu apgūvē.

Tika turpināta arī sadarbība ar piesaistītajiem speciālistiem, kas jau iepriekšējos gados, sadarbojoties ar Valsts kasi, ir pierādījuši savu kompetenci, piem., budžeta grāmatvedībā.

Valsts kase ik gadu nosaka ierēdņu un darbinieku mācību vajadzības un apstiprina mācību plānu kārtējam gadam. Mācību vajadzības nosaka, ņemot vērā iestādes stratēģisko virzību, struktūrvienību funkcijas u.c. kritērijus, kas pamato mācību nepieciešamību konkrētu amatu pienākumu veikšanai.

5.3. Kvalitātes un risku vadība

Kvalitātes vadības sistēma Valsts kasē ir izveidota, lai nodrošinātu Valsts kases sniegto pakalpojumu atbilstību valsts un iedzīvotāju, kā arī klientu interesēm un normatīvajos aktos noteiktajām prasībām, izmantojot Valsts kases pilnveidošanās iespējas un pieejamos resursus.

2009.gadā **Valsts kases kvalitātes vadības sistēma pārsertificēta atbilstoši ISO 9001:2008 standarta prasībām**. Sertificējamā kvalitātes vadības sistēmas darbības sfēra ir valsts budžeta izpilde, valsts parāda vadība, naudas līdzekļu un valsts budžeta aizdevumu vadība, maksājumu, sertifikācijas iestādes un Nacionālā fonda vadības funkciju realizācija, kas ir Valsts kases pamatdarbības procesi. 2010.gadā plānots Valsts kases kvalitātes pārvaldības sistēmas uzraudzības audits, lai nodrošinātu pārlicību par Valsts kases kvalitātes vadības sistēmas pastāvīgu atbilstību standarta prasībām.

Valsts kase pastāvīgi pilnveido kvalitātes vadības sistēmu, lai nodrošinātu tās atbilstību ne tikai piemērojamajām likumdošanas, normatīvo aktu un ISO 9001:2008 standarta prasībām, bet arī panāktu līdzsvaru starp klientu vajadzību apmierināšanu un Valsts kases nodrošināmajām kontroles funkcijām atbilstoši valsts un iedzīvotāju interesēm, kā arī radītu pārlicību klientiem par Valsts kases sniegto pakalpojumu kvalitātes stabilitāti.

5.4. Iekšējās kontroles sistēma

Valsts kases **iekšējās kontroles sistēma** ir izveidota, pamatojoties uz visaptverošiem iekšējās kontroles sistēmas pamatelementiem: kontroles vidi, darba izpildes novērtējumu, risku vadību, kontroles aktivitātēm, uzraudzību, efektīvu informācijas apriti un savstarpēju komunikāciju. Iekšējā kontrole Valsts kases struktūrvienībās ir viens no iespējamo zaudējumu novēršanas līdzekļiem. Lai samazinātu risku darījumu administrēšanā, Valsts kase realizē **dubultā pilnvarojuma principu**, kas nosaka, ka darījumi ir jāakceptē vismaz diviem neatkarīgiem darbiniekiem. Valsts kases procesi un to īstenošanā realizējamās kontroles ir noteiktas iekšējos kvalitātes vadības sistēmu reglamentējošos dokumentos.

Valsts kase pastāvīgi pilnveido **iekšējās kontroles sistēmu**, ņemot vērā ne tikai likumdošanas prasības, bet arī labākās prakses piemērus un finanšu sektora organizāciju pieredzi.

2009.gadā veikto **iekšējo auditu rezultāti** apliecina, ka izveidotā iekšējā kontroles sistēma sniedz pietiekamu un pamatotu pārliecību par Valsts kasei izvirzīto uzdevumu izpildi atbilstoši stratēģiskajiem mērķiem par darbības efektivitāti, datu pareizību un ticamību, normatīvajos aktos noteikto prasību ievērošanu, kā arī risku vadību un tās rīcībā esošo resursu aizsardzību pret iespējamiem zaudējumiem un darbības nepārtrauktības principa nodrošināšanu.

2009.gada **iekšējo auditu ietvaros sniegtie ieteikumi** ir saistīti ar informācijas tehnoloģiju pārvaldības uzlabošanu, Valsts kases risku vadības procesa pilnveidošanu un kontroļu nostiprināšanu iespējamo kļūdu novēršanai valsts budžeta grāmatvedības uzskaites procesā.

2009.gadā Iekšējā audita departaments ir veicis vairākus **konsultācijas projektus iekšējās kontroles sistēmas uzlabošanai**, kuru ietvaros sniegti vērtējumi, komentāri un analīze par Valsts kases sistēmu riskiem, Vienotās valsts budžeta plānošanas un izpildes informācijas sistēmas klasifikatoriem, kvalitātes vadības sistēmas pilnveidošanu, Valsts kases darbības optimizāciju un reorganizācijas iespējām, iestādes grāmatvedības procesa uzlabošanu, informāciju tehnoloģiju pārvaldību, ES politiku instrumentu uzskaites atstāt pilnveidošanu u.c. Lai uzlabotu informāciju tehnoloģiju auditu veikšanas metodiku, pārskata periodā aktualizēta Iekšējā audita rokasgrāmata.

Komunikācija ar sabiedrību

Pilnvērtīga sadarbība starp Valsts kasi un sabiedrību iespējama, nodrošinot efektīvu informācijas apmaiņu. Valsts kase regulāri informē plašsaziņas līdzekļus par tās kompetencē esošajiem jautājumiem: sagatavo un izplata preses relīzes, sniedz atbildes uz plašsaziņas līdzekļus interesējošiem jautājumiem.

Valsts kases komunikācijas procesus 2009.gadā būtiski mainījusi gan globālā, gan valsts sociālekonomiskā krīze: Valsts kase nokļuvusi notikumu epicentrā, **ievērojami pieaugusi plašsaziņas līdzekļu un sabiedrības interese par Valsts kases darbu, funkcijām un atbildību.**

Atbilstoši 2008.gada otrajā pusē apstiprinātajai **Valsts kases komunikācijas stratēģijai 2009.-2011.gadam**, lai nodrošinātu Valsts kases atpazīstamību ārējā vidē un veicinātu pozitīva Valsts kases tēla veidošanos gan ārējā, gan iekšējā vidē, izstrādāts un izpildīts **Valsts kases 2009.gada komunikācijas plāns.**

Kopš 2002.gada Valsts kase uztur interneta mājas lapu (www.kase.gov.lv), kurā pieejama informācija par iestādi un tās funkcijām. Mājas lapā regulāri tiek ievietota un atjaunota informācija par Valsts kases aktualitātēm, nodrošināta iespēja elektroniski uzdot jautājumus, kā arī iesniegt iesniegumus. Mājas lapas apmeklētājiem tā ir iespēja saņemt operatīvu atbildi uz savu jautājumu, bet Valsts kasei – iespēja iepazīties ar sabiedrību un klientus interesējošiem jautājumiem, nepieciešamības gadījumā sagatavojot plašāku informāciju ievietošanai gan interneta mājas lapā, gan izplatīšanai klientiem, kā arī identificēt un novērst potenciālās problēmas.

Valsts kases 2010.gada attīstības prioritātes

Valsts budžeta izpildē

- 1) Attīstīt elektroniskos pakalpojumus un tiešsaistes informācijas apmaiņu ar Valsts kases klientiem, izmantojot tehnoloģiju sniegtās resursu optimizācijas iespējas:
 - uzsākt salīdzināšanās izziņu elektronisko apmaiņu ar pašvaldībām, izmantojot Valsts budžeta un pašvaldību budžeta pārskatu sistēmu;
 - ieviest jauno *eKases* sistēmu un pilnībā nodrošināt elektronisko maksājumu informācijas apmaiņu ar Valsts kases klientiem, kā arī aktivizēt sadarbību ar lielākajiem klientiem informācijas apmaiņā par to plānotajiem maksājumiem;
 - pilnveidot tiešsaistes datu apmaiņas sistēmu;

- nodrošināt valsts budžeta ieņēmumus administrējošām iestādēm iespēju identificēt valsts budžeta kontos ienākošos maksājumus atbilstoši ekonomiskajai klasifikācijai un maksājumu mērķim;
- ieviest elektronisku Kopsavilkuma pārskata par budžeta izpildi iepriekšējā saimnieciskajā gadā sagatavošanu un saskaņošanu ar ministrijām un centrālajām valsts iestādēm;
- izvērtēt iespējas Finansēšanas plānu apstrādes informācijas sistēmas izmantošanai iestāžu līmenī.

- 2) Ieviest standartizētas maksājumu procedūras transfertiem no valsts budžeta pašvaldībām.
- 3) Pilnveidot valsts un pašvaldību budžeta iestāžu grāmatvedības uzskaiti, izstrādājot grozījumus atbilstošajos normatīvajos aktos, kā arī apzinot nepieciešamos pasākumus, lai uzsāktu pievienotās vērtības nodokļa un nekustamā īpašuma nodokļa pārskata sagatavošanu atbilstoši uzkrājuma principam.
- 4) Izdarīt grozījumus normatīvajos aktos, kas nosaka valsts budžeta iestāžu un pašvaldību mēneša un gada pārskatu sagatavošanas kārtību un saimnieciskā gada pārskata sagatavošanas kārtību, kā arī izstrādāt instrukciju par valsts budžeta izpildes pārskata sagatavošanu.
- 5) Izvērtēt Valsts kases pakalpojumu sniegšanas iespējas specifiskai klientu grupai – pašvaldībām un to iestādēm.
- 6) Nodrošināt budžeta finanšu vadības procesā pastāvošo risku identifikāciju, analīzi un pieņemt lēmumu par to ierobežošanu/novēršanu.
- 7) Apzināt iespējas organizēt grāmatvedības uzskaites pakalpojuma sniegšanu centrālajām valsts budžeta iestādēm.

Valsts parāda vadībā

Valsts parāda portfeļa vadībā

- 1) Izvērtēt Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijas atbilstību finanšu tirgus situācijai.
- 2) Ieviest CSA (*Credit Support Annex*) papildinājumus ISDA līgumos, lai paplašinātu darījumu partneru loku, samazināt uzcenojumus darījumiem ar atvasinātajiem finanšu instrumentiem un minimizēt darījumu partneru risku.
- 3) Paplašināt izmantojamo atvasināto finanšu instrumentu loku Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijas ietvaros, lai nodrošinātu valsts budžeta valūtu un procentu risku vadību, kā arī minimizētu darījuma partneru kredītrisku.

Aizņēmumu vadībā

- 1) Izstrādāt Resursu piesaistīšanas pasākumu plānu 2011.-2014.gadam. Organizēt Resursu piesaistīšanas pasākumu plāna 2010.-2013.gadam izpildi.
- 2) Izvērtēt valsts parāda atpirkšanas vai cita veida restrukturizācijas pasākumus, lai nodrošinātu Māstrihtas kritēriju un valsts parāda portfeļa struktūras rādītāju ievērošanu.
- 3) Sagatavot stratēģiskās vadlīnijas, lai uzlabotu sadarbību ar starptautiskajām reitingu aģentūrām.

Valsts galvojumu apkalpošanā un uzraudzībā

- 1) Pārskatīt valsts galvojumu plānošanas un sniegšanas procesu, izstrādājot kārtību, kādā gadskārtējā valsts budžeta likumā iekļauj izsniedzamos valsts galvojumus, precizēt galvojumu izsniegšanas nosacījumus un pastiprināt galvoto kredītu uzraudzību.
- 2) Pilnveidot galvojumu un aizdevumu riska procentu likmes noteikšanas metodoloģiju.

Naudas līdzekļu un valsts budžeta aizdevumu vadībā

Naudas līdzekļu vadībā

- 1) Izpētīt eirozonas valstu sadarbības praksi valsts parāda vadības institūciju darbību koordinēšanai ar nacionālajām centrālajām bankām.
- 2) Nodrošināt pastāvīgu Valsts kases darījumu partneru loku, uzturot un attīstot sadarbību ar vietējā un starptautiskā finanšu tirgus dalībniekiem.

Likviditātes vadībā

- 1) Izvērtēt fiskālo risku novēršanai nepieciešamā finanšu rezerves apjoma noteikšanas principus.
- 2) Izvērtēt likviditātes rādītāju un prasību optimizēšanas iespējas.

Aizdevumu izsniegšanā un apkalpošanā

- 1) Izvērtēt valsts aizdevuma apkalpošanas procesu, lai vienkāršotu valsts aizdevuma izsniegšanas procedūru, nodrošinot augstu pakalpojuma kvalitāti, izpildes ātrumu un nepieļaujot risku palielināšanos.

ES politiku instrumentu maksājumu un sertifikācijas iestādes funkciju realizācijā

- 1) Turpināt 2004.-2006.gada plānošanas perioda struktūrfondu slēguma procesu un pēc saskaņotā neatkarīgās struktūrvienības atzinuma saņemšanas nodrošināt noslēguma izdevumu deklarāciju iesniegšanu Eiropas Komisijā normatīvajos aktos noteiktajos termiņos un kārtībā.
- 2) Nodrošināt Latvijas un Šveices sadarbības programmas maksājumu iestādes funkciju veikšanu.

Valsts kases kā valsts pārvaldes iestādes pārvaldībā

- 1) Organizēt Valsts kases kvalitātes pārvaldības sistēmas uzraudzības auditu atbilstoši ISO 9001:2008 standarta prasībām.
- 2) Ieviest centralizētu finanšu grāmatvedības uzskaites risinājumu.
- 3) Nodrošināt efektīvākos un ekonomiski izdevīgākos informācijas tehnoloģiju risinājumus, kuri maksimāli atbilst Valsts kases stratēģiskajiem mērķiem. Pilnveidot darbinieku zināšanas informācijas drošības jautājumos, īpašu uzmanību veltot informācijas apstrādes sistēmu darbības stabilitātei un uzticamībai.
- 4) Aktualizēt Valsts kases komunikācijas stratēģiju vidējam termiņam.